

5115

*Grà
de mercè*

ARXIU TEATRAL MILLÀ

Compra i venda de comèdies de totes menes

Carrer de Sant Pau, 21. - BARCELONA

Felice

LO GRÁ DE MESCH

COMEDIA

EN QUATRE ACTES Y EN PROSA

ORIGINAL DE

D. JOSEPH FELIU Y CODINA

Estrenada ab verdader éxit en lo TEATRO ROMEA
la nit del 13 de Novembre de 1883

BARCELONA

BIBLIOTECA DE « LO TEATRO REGIONAL »

CARRER DE LAS CABRAS, 13, 2°

1896

REPARTIMENT

Personatjes

Actors

MARGARIDA	Srta. Caterina Fontova
DON EUDALT	D. Lleó Fontova
MIQUEL	» Iscle Soler
CRISTET	» Hermenegild Goula
MARTÍ	» Frederich Fuentes
SALVI	» Joan Isern
DON MEDÍ	» Ramon Valls
SENYOR PALAU	» Joaquim Pinós
DON NICOLAU	» Lluís Muns
DON SEVER	» Andreu Cazorro
QUIM	» Emili Casas

*Senyors y menestrals, concurrents á la tertulia de
D. Eudalt*

*La escena es contemporánea y se suposa en una
ciudad de tercer orden de Catalunya.
Dreta y izquierda son las del actor.*

Ningú podrá representar, traducir ni reimprimir aquesta obra sens permís del seu autor.
D. Joan Molas y Casas, director de la Galeria titulada *Propietats Dramáticas y Líricas*, quals oficinas se troban en lo carrer del Hospital, núms. 12 y 14. según pis, es l'únic encargat d'aquesta obra y ab ell deurán entendres totas las empresas y societats particulars que vulgan representarla.
Queda fet lo dipòsit que marca la ley.

ACTE PRIMER

Sala decorosament amoblada. A la dreta del fondo, sofà ab catifas als peus y un silló á cada costat; penjant demunt del sofà un retrato al oli, ab march daurat que se suposa ser lo del amo de la casa, y agrupats també damunt del sofà, tres ó quatre quadros ab march de filet daurat, que contenen títols y diplomas. D' aquets quadros n' hi haurà igualment de penjats per los altres panys de paret, repartits en profussió. A la esquerra del fondo, tocador ab mirall, globos ab flors. etc., y en lo presatje de sota, un joch de café, de porcellana fina. Al mitj de la escena, taula rodona ab tapete de color que 's digui ab lo de las cadiras; sobre d' aquesta taula molts periódichs de Madrid y Barcelona. En primer terme, un balancí á la dreta y un altre á la esquerra. Al voltant de la taula rodona, varias cadiras y sillons. Damunt del tocador un tirabuquet de pesar monedas ficat en una caixa de vidre. Cadiras degudament repartidas. Portas ab cortinatjes, una al fondo y una á cada costat. Dugas taulas de las que 's desplegan, una á cada vanda y arrambadas á la paret. Un piano en lloch convenient.

ESCENA PRIMERA

D. EUDALT y CRISTET

Lo primer sentat prop de la taula rodona ab un munt de periódichs desplegats al devant; lo segon sentat en lo balancí de la dreta. Es de vespre y sobre la taula hi crema un quinqué ab globo.

EUD. Ah, qué 'n som de forts!

CRIST. Vol dir que aqueixos papers no 'ns enganyan?

EUD. No 'n passeu cuydado. Tenim la confiansa de la corona..:

CRIST. Vosté, y jo també?

EUD. Alguna espuña 'ns arriba. Jo lo que busco...

CRIST. Si trova algun discurs del nostre diputat?

EUD. Ca! Lo nostre diputat no es d' aqueixos que tot s' ho gastan en vent de boca. Ell va al Congrés, s' assenta allà ahont li diuhen, no dona may un que sentir y los seus llabis no 's desclouhen més que per dir que sí ó que no. Després, sant cristiá; qué diheu de discurs, ni discursos del diputat? No sabeu que 'l tenim aquí ara com ara, qu' ha arriuat avuy y que no fa gayre jo he tornat de rébrel.

CRIST. Podia ser un discurs atrassat, home.

EUD. Lo que jo busco, es un altra cosa.

CRIST. Qué busca, si 's pot saber?

EUD. Home, una carta que va escriurer 'l noy d' en Pastells, sobre las barallas que va haverhi temps passat. al casino dels altres... Perque aquell escandol, l' ha de saber tota Espanya.

CRIST. Te rahó, si l' ha de saber.

EUD. Qué 'us penseu quinas cosas se van descubrir? Que 'l secretari 's feya timbrar paper ab lo seu nom pagant lo casino; que 'l president se feya dur lo piano á casa seva los dias que daba reunió, aquest hivern passat.

CRIST. Si per çó 's diu que 'l piano 's desafinaba tant sovint.

EUD. Vaja!... Fins se va assegurar si á casa de algun socio s' habian trovat trossos de alfombra que 's va retirar per vella... Aquella célebre alfombra!...

CRIST. Vegi si de tot aixó no se 'n ha de enterar l' Europa. Jo que vaig tenir la desgracia de ser dels seus mentres estaban al candelero, sé totas las sevas manyas y embolichs.

EUD. Ells ray! No son pas los dels altres partits los que 'ns perjudican, sino 'ls del nostre mateix... aqueixos! Aqueixa colla de en Sumiller que 'ns sega l' herba sota 'ls nostres mateixos peus, y 'ns desorganisan la gent, aqueixos son los enemichs més odiosos.

CRIST. Ah, sí! Aquest Sumiller es de la pell del diable!

EUD. Qué diheu?... Un mal subjecte. Oh, es dolent, Cristet! Es un home dels dolents que hi hagi. Posárseli al cap qu' éll tenia de ser lo *jefe* del partit, allí ahont, mort en Subirana, qu' era 'l qui la havia organísat, la

jefatura 'm pertoca de dret á mí, que soch lo que tinch més diners, y més consecuen-
cia y soch lo qui ha fet més sacrificis... y 'l
que te més diplomas á casa. Mireusels que
aquí á la sala 'ls tinch tots penjats. No soch
lo primer personatge d' aquesta població?

CRIST. Aquesta ambició que 'n fa de mal!

EUD. Qué va, si 'm voleu ser franch, que fins á
vos han tractat de ensibornarvos?

CRIST. Oh! pero jo vaig ab vosté, D. Eudalt; sem-
pre ab vosté... (Fins que 'm convingui.)

EUD. Pero, es cert que han tractat de darvos al-
gun entretoch?

CRIST. Sí... be 'm venian á fer pessigollas. Desitja-
van que anés en una reunió que sembla
que van tenir un dia de aquestos, á ca 'l
Majoral.

EUD. A n' aqueix Majoral se li te de aixafar lo
cap. Tenim que emplear totas las armas...
Es dir qu' aquets bretols us han volgut se-
duhir.

CRIST. Sí. No sé qui va dirlos que jo passava aquell
compromís que vosté sab...

EUD. Ah! Per qui us buscaban?

CRIST. Sí, aquells onze cents duros...

EUD. En Cristet de Sagayolas no 's ven per cap
diner.

CRIST. Per una miseria, aixó may!

EUD. Aqueixos mil y pico de duros, jo us ios
deixaré. Qué més se us ofereix?

CRIST. Desitjaria que ja que 'l diputat se trova
aquí, avans que no se 'n tornés... Vosté ja
hi te confiansa.

EUD. Y que m' honra tant com pot. Tot l' any
tinch correspondencia tirada... En fí, per
la professó de demá, ja sabeu que m' ha
nombrat cordonista?...

CRIST. Y que aixó sempre es un merit.

EUD. Lo que us deya. La funció que 's fa á la pa-
rroquia de Sant Domingo es per la inaugu-
ració del altar nou, que demá s' hi diu la
primera missa. Donchs, be; venint lo dipu-
tat á portarhi 'l pendó, qui tenia 'l dret de
ser cordonista?

CRIST. Y l' altre, qui es?

EUD. L' altre... qué?

CRIST. L' altre cordonista.

- EUD. Veus aquí una cosa que no me 'n he enterat. Pero podeu contar que serà algú de la clica.
- CRIST. Just... Aixó es aixó, D. Eudalt. Que tothom surti de l'olla. Es la política que jo segueixo per governar l' imperi de Sant Llorens de Sasgayolas. Ab qui vas tú? ab mí? Donchs encaixa. Contra mí? Fuf!... com los gats. Y aixís es com gracias á Dèu fa nou anys que conservo sobre 'l meu cap la corona d' arcalde primer, sense que 'm fassin por los nihilistas, com la fan al emperador de las Russias. La meva dona, Dèu l' hagi perdonada, era castellana, pobreta, y 'm va dur per dot un sogre que havia corregut la Seca y la Meca y la vall de Andorra; y ja estava á punt de pendrer la extremaunció, que encara, pobret! me repetia 'l seu consell de sempre. «Sobre todo Cristet, no dejarse prender el poder nunca!...» Oh, si aquell sogre no se 'm hagués mort, á horas d' ara jo ja fora emperador de las ayguas!
- EUD. Ja 'n teniu, ja de lletra menuda.
- CRIST. Y donchs, home? No ho fassi aixís.
- MAR. (*Desde dintre.*) Papá!
- EUD. Hola! Ja tinch aquí la meva rateta.
- CRIST. Qué li passa, ara?
- EUD. La noya, home, la meva noya! En cridant-me ella no estich per ningú.

ESCENA II

Dits, MARGARIDA, ab un ram de flors

- EUD. (*Anantla á rebre á la porta.*) Alsa, rodai-re!... D' ahont vens, si 's pot saber?
- MAR. No ha vingut encare 'n Salvi? Hola, Cristet?
- CRIST. Deu me la guard. (*Qué 'n val de pessetas aquesta noya!*)
- EUD. Aixó sí; tu sempre carregadeta de flors.
- MAR. Donchs, no ha vingut encara 'n Salvi?
- EUD. Tu dirás, filla. Es á dir... Cristet!
- CRIST. Qué mana?
- EUD. No tindriau pas en Salvi ficat en alguna butxaca?

- CRIST. No senyor, no; no faig contrabando. Ja 'm poden escorcollar.
- MAR. (*Mitj picada.*) Be, be! Ja esperaré que vinga.
- EUD. Ja t'asseguro!... Ditxós Salvi y benhaurat! No pensas més qu' ab ell. Tota la tarde has passat fora de casa, y aixís qu' arribas, tot seguit: Qué hi es en Salvi?... Qué ja ha vingut en Salvi?... Y pe 'l pobre papá que s' anyora, ni una carícia, ni una rialleta. Corrent, corrent!
- MAR. Aném, bo!... Ja comensa la gelosia. (*Acostántseli carinyosa.*)
- EUD. No, no! Ves; espera que vingui 'n Salvi.
- MAR. Miri, envejós!... Vinguem aquí, vaja!... que li tocaré una mica la barbata. (*Agafantlo mimosament.*)
- EUD. Pero qué no veyeu quina hermosura que tinch á casa?
- CRIST. Prou. (*Qui se la pogués endur á Sant Llorens de Sasgayolas!*)
- EUD. Y ahont has anat, ahont has anat, si 's pot saber?
- MAR. He anat á passejar per fora ab l' Antonieta.
- EUD. Tota sola ab la cambraera?
- MAR. Es clar. En Salvi ha tingut d' anar á veures ab lo ditxós notari, que may acaba, y vosté sempre está ocupat ab la ditxosa política...
- EUD. Filleta, he tingut d' anar á rebre 'l diputat.
- MAR. Després he anat á veure á las monjas y á pagar la visita á ca' n Sumiller.
- CRIST. Ah! qué 's fan ab en Sumiller?
- EUD. Y doncas?... per qué no? Ell y jo 'ns treuriam 'ls ulls, pero 'ns visitém, nos doném las mans y las nostras fillas se fan petons.
- MAR. L' han fet cordonista.
- EUD. A qui? (*Girantse en rodó.*)
- MAR. Al senyor Sumiller.
- CRIST. Ja tenim qui es l' altre?
- EUD. En Sumiller cordonista?... En Sumiller cordonista ab mi?... Ell á l' un costat del pendó y jo á l' altra? Qué t' ha dit algú que m' hi fessis broma ab aixó, filla meva? Digas, filla! No fassis patir al papá!
- MAR. No senyor, no; que m' ho han dit la seva senyora y las sevas fillas á casa seva mateix.
- EUD. (*A Cristet.*) Heu vist audacia?

- CRIST. Y vosté s' hi avindrà?
- EUD. Jo!... jo!... jo?... De cap de las maneras. Si jo agafo la borla, agafantla l' altra aqueix poca vergonya, aqueix usurpador de mala lley, ja us dono la venia perque 'm talleu la mà. En Sumiller cordonista!... Posarme á n' aquest home á la meva altura!...
- CRIST. D. Eudalt, ja cal que s' hi quadri.
- EUD. No aguantará ell lo cordó. Més aviat lo cordó l' aguantará á n' ell, perque s' hi penjará de rabia. Mireu que es molta mortificació! Sempre aquest home fentme sombra, sempre trepitjantme la cúa.
- MAR. També pren unas enrabiadas per unas cosas..
- EUD. Oh, filla meva, tú no ho saps! Mira, pe 'l prompte ja s' han acabat las visitas.
- MAR. Y ara?
- EUD. A casa d' un bréto! semblant una noya no hi pot anar á apendrer res de bo!
- CRIST. Un home que es fa fer cordonista!
- EUD. Y si estich segur de que ni te casaca! L' any passat per la benedicció de las ayguas, la va tenir de enmantllevar. Al menos, jo 'm presento pe 'ls puestos ab casaca propia flamant...
- CRIST. Y que la sab dur!
- EUD. Que no tothom ne sab. (*Girantse á Margarida.*) Y ja 't dich: á can Sumiller may més m' hi posis els peus.
- CRIST. No hi vagi, no, Margarideta.
- MAR. Basta que 'l papá ho disposi. No hi aniré més. Callin!... Me sembla que sento á 'n Salvi. (*Mirant cap á fora.*) Si que ho es.

ESCENA III

Dits y SALVI, pe 'l fondo

- SALVI Dèu te quart, Margaridoya.
- MAR. Alsa, toca-tardá!
- EUD. (*A Cristet.*) Es lo promés.
- CRIST. No te mala planta.
- EUD. Oh! es un minyó de prendas. Advocat de Barcelona, y hereu d' un dels millors patrimonis del Vallés. Salvi. (*Cridantlo.*)

- SALVI (*Aixecantse del sofà hont s' ha assentat á enrahonar ab Margaridoya.*) Disposi, don Eudalt.
- EUD. Te vull fer coneixer á un dels meus millors amichs. En Cristet de Sasgayols.
- SALVI Ah! ja n' he sentit parlar. (Vaya una pessa!) Tinch molt gust. (*Li dona la mà.*)
- CRIST. Ja m' ha dit D. Eudalt que vosté es lo qui s' casa ab la Margaridoya.
- SALVI Sí, senyor. D' aquí una mesada.
- CRIST. Be, home be. Y... per supuesto que 'l senyor deu ser dels nostres.
- SALVI Com s' enten dels vostres?
- CRIST. Vull dir jo... dels nostres.
- SALVI Res d' aixó. Jo soch dels meus.
- CRIST. Ja sé jo perque parlo. Vuy dir que si fos dels nostres, ab lo temps mirariam si 'l feyan diputat.
- EUD. Ah! Y qu' en Cristet es un' águila per aixó d' eleccions.
- SALVI Ja 'm consta, ja.
- CRIST. Encare no n' he perduda una.
- SALVI Es que crech que sempre las feu á favor del govern.
- CRIST. Es vritat. M' agrada ser home d' ordre; res de perturbar. Pero també haig de dir que tots los governs me buscan.
- EUD. Com que disposa dels vots de mitj districte.
- CRIST. S' enten, mentres no hi hagi 'l sufragi universal; perque aixís que votan los papiolis ja no hi ha qui 'ls governi. Endavant; m' alegro molt de haver fet la seva coneixensa, y ara tenen que perdonar perque tinch de sortir á fer uns cuants passos.
- EUD. Ey! A sopar y á dormir á casa.
- CRIST. Ja se sab que no deixo may de molestarlo. Fins á després.
- EUD. Adeu siau. (*Cristet se 'n vá pe 'l fondo.*)

ESCENA IV

D. EUDALT, MARGARIDA, SALVI

- EUD. Y donchs, qué hi ha de bo, Salvi? Ja vens de conspirar contra de mí?
- MAR. Qué vens de ca 'l notari?

SALVI D' allí mateix. Ja está tot á punt. Aixís que arribi 'l meu pare, que te de ser demá ó demá passat, firmarém los capítuls y ja quedarém enllestits per anar á la iglesia.

EUD. Ah, bergant! qué n' has tingut de sort! Arreplegar un floret com aquest, un be de Deu que tota la fadrinalla del mon te l' envejaria.

SALVI Y haverlo vingut á trovar en aquest recó del Univers? Al menos no 'm quiti 'l merit del descobriment. Bonica, adorable, encantadora! Ja ho crech que n' es! Pero 'ls angelets se buscan pe 'l paradís, y no escorcollant pe 'ls recons de las sagristias. Voste s

tenia aquest filonet d' or, amagat en aquesta fondalada, y si no arribo á venir jo—que no ho dich per alabarme—soch un jove civilisat, qué n' hauria fet de la pobre criatura? ¡Ay, senyor! Me l' hauria casada ab un senyoret endormiscat dels de perquí, de aquets que 'l diumenge van á missa de dotze, tots vestits de panyo negre. Y si no li hagués eixit un nuvi d' aquets, perque aixó ja hauria sigut molta ganga, me l' haurian encadenada á la cadira de brassos d' algun solterot xacrós, ó á la tartana triunfal d' algun emperador de districte. Y llavoras, qué? Quina vida li esperaba á n' aquest colom apartat del espay y reclós en un galliner? Vejetar com una flor de cel-obert, illuminar ab aqueixa mirada que fa eixir lo sol, aquest recuartet de la provincia, que 'n te prou ab la llum d' una xinxeta. Ferse beata per tenir ab calcom distreurers; apendrer de murmurar y fingir per no haver d' observar silenci y callament perpétuo; ficarse y pendre part en aqueixos puntillos y odis de sainete que á tots vostés los consumen la vida, y ferse confrasesa de la germandat piadosa que fa cada vetlla trissatje, per dedicarse á llevar la pell al próxim en honra y gloria del Senyor.

EUD. Es dir, qu' encara t' hauré de donar las gracias?

SALVI Las gracias, no. Pero lo que li he dit: no 'm quiti 'l merit del descobriment.

EUD. (*Mirantse á Margarida.*) No m' en puch avenir! No 'm sé fer lo cárrech de que la

caso... Y mira, noy! jo te la tractaré sempre com si fos una noyeta de set anys; ja t'ho aviso.

SALVI Sí, home, sí. Y fássili posar la sabateta al balcó; y si vol, entre vosté y jo li comprém la palma y la mona.

ESCENA V

Dits, MARTÍ, per la dreta

MARTÍ Papá! papá!

EUD. Bo! Lo tabalot de casa!

SALVI Qué hi ha, federal?

MARTÍ Hola, parelleta felís!... Jo sempre trempat com un' orga. Escolti, papá, donguim cinquanta duros per pagar aquest compte.

EUD. Ves, ves!... No tinch cap diner.

MAR. Qué ja t' has tornat á fer roba?

MARTÍ Home, papá. No 'm fassi fer ara un paper ridícul. Es lo compte de la imprenta.

EUD. Gastos del ditxós periódich?

MARTÍ Es clar.

EUD. ¡Mireu qu' está bonich. Me fa pagar de la butxaca un periodicot que no 'm dona mes que disgustos, y en lo qual lo mateix fill m' hi fa la oposició.

MARTÍ Vaya!... Y ferma. Perque vosté es un *paste-lero*. Una cosa es ser pare y fill, y un altre ser adversaris polítichs.

EUD. Un malehit paperot que no fa mes que comprometem parlant mal de mi y dels meus; que fins m' ha tret un motiu.

MARTÍ Motiu polítich ¡ey! perque jo dintre de casa 'l respecto.

EUD. M' ha tret D. Eudalt bajá.

SALVI Oh! Es dels vermells en Martinét

EUD. Aixalabrat! Y al cap ne som. Ja que no vols ferte del partit de ton pare, qu' es en lo que hi farias la carrera, tu tens las ideas que vulgis pero 'l periódich no te 'l pago. L' has de plegar.

MAR. Si, noy: No donguis aquest gasto.

MARTÍ ¡Plegarlo!... Plegarse la publicació de *La Trompa Intrépida*? No 'n va poch de errat. ¡Ja trovaré diners!

- SALVI Pero, home, si diu que s' hi pert.
MARTÍ Ja 'l veurem aquest diari. M' he proposat redimir á tota aquesta comarca, y sobre tot transformar la nostra ciutat en una gran capital.
- SALVI En aixó, sí, que feyna 't dono.
MARTÍ Ara publico una serie de articles demanant l' ensanxe.
- EUD. Pero; tarambana; si cada dia hi ha menos gent!... Si tothom se 'n vá!...
- MARTÍ Ja 'ls faré tornar. no tingui por. ¿Y demá? Ja li aviso; demá publico un article contra vosté.
- MAR. Contra 'l papá?
MARTÍ Y que ja veureu com lo poso *El escándalo del casino de arriba*.
- EUD. ¿Ho veyeu com me compromet?
MARTÍ Vaja, cuiti, cuiti, que m' esperan los quartos.
- EUD. (*Dantli una clau.*) Ves, pren lo que necessitis y véstenmen del devant. (*A Salvi y Margarida.*) Se m' empenyaría per qui y encara fora pitjor.
- SALVI Adeu, cap de trons.
MARTÍ Adeu siau «Amantes de Teruel». (*Se 'n va per la dreta.*)

ESCENA VI

Dits, menos MARTÍ

- EUD. Ara figureus, demá quan lo diputat lle-gueixi 'l diari. No se 'n gaudirá poch ni gaire en Sumiller.
- SALVI En Sumiller es lo jefe del partit contrari?
EUD. No; es del mateix partit ministerial, pero es ab lo qui estem mes á mata degolla.
- SALVI Si que no ho entench.
EUD. Es lo qui 'm disputa la jefatura.
- SALVI Ah, vaja! Jo ho tinch entés.
EUD. Oy, que noya, ja comensa á ser hora d' amanir los llums y treure la taula.
- MAR. Desseguida. (*Anant á la porta*) ¡Quimet!

ESCENA VII

Dits, QUIMET, *després* D. NICOLAU

- QUIM (*Surtint pe`l fondo.*) ¿Que 'm cridaban?
MAR. Sí! Ja es l' hora de venir els senyors. Arreglem la sala.
QUIM. Molt be diu.
NIC. D. Eudalt! (*A Margarida.*) Ahont es lo papá? (*Veyentlo.*) Ah!... D. Eudalt!
EUD. Qu' es aixó, senyor Company?... qué li passa alguna cosa?
NIC. M' estranya trovarlo ab tanta catxasa! Es necessari que 's revesteixi de tota la seva energia. No sab la noticia que li porto? no sab la infamia que se 'ns prepara?
EUD. No sé res; espliquis.
SALVI Cuyti que fins á mí me fa está ab ansia.
NIC. La traició més villana!
MAR. Ave María Puríssima?
NIC. Lo diputat va á passar la vetlla á can Summiller.
SALVI Ah, vaturalisto!
EUD. Qué diu' ara?
NIC. Sí, senyor. Més aviat hagués arriuat, més aviat hauria anat allí. Primer va á casa d' éll, que á casa de vosté.
EUD. Ah, no!... Ah, no! aixó sí que no. Primer passarà 'l diputat per sobre del meu cos. Noyal... Quim!... lo sombrero.
SALVI Qui juga no dorm.
EUD. (*Prenent lo sombrero qu' ara li entrega Quim.*) Aném! Y jo li prometo que avuy tindré al diputat aquí, á la nostra tertulia, ó jo perdo 'l nom que tinch y ell lo districte que representa. Aném!

ESCENA VIII

Dits y CRISTET *pe`l fondo ab un parell de botinas novas á la má, y á l' altra an hongo ficat en una funda de paper de seda.*

- CRIST. Buona nit y bon' hora.
EUD. Veniu ab mí, Cristet.

- CRIST. Y aixó?
- EUD. Veniu, que potsé faréu falta.
- NIC. Es una cuestió de vida ó mort.
- CRIST. Te, Quimet. (*Dona á aquest los objectes que du.*) Anem allá hont vostés vulguin.
- EUD. D' aquí á la tornada! Vaya si 'l portaré!
(*Se 'n va pe 'l fondo, seguit de Cristet y don Nicolau; Quim també se 'n va ab las botinas y l' hongo.*)

ESCENA IX

MARGARIDA y SALVI

- SALVI En nom de Dèu, y quin trasbals!
- MAR. Ja se sab, es la seva vida. Al menos procurés no disgustarshi.
- SALVI Qué hi farás? Es la seva primera passió.
(*S' assentan prop de la taula del mitj.*)
- MAR. En aixó t' equivocas, si no 't sab mal. La primera passió del meu pare es la seva filla.
- SALVI Ah! sí que t' estima ab tot lo deliri. Pero, vols dir que per tú abandonaria la política?
- MAR. No l' abandonaria. Ja l' ha abandonada; quan jo he estat malalta. Aixís que á mí m' agafa una sombra de mal de cap, adeu comité y adeu periódichs, y reunions y totas las trifulgas que 'l treuhen de tino.
- SALVI Ara l' hauriam de fer venir á Barcelona de tant en tant. Tindrém un niuhet ab un quarto per éll.
- MAR. Un niuhet de amor?
- SALVI Un niuhet de tórtolas.
- MAR. Estimantme sempre?
- SALVI Sí, nena meva.
- MAR. Pero... molt?
- SALVI Oh, sí!
- MAR. Pero... molt, molt?
- SALVI Moltisim; ab tota l' ánima. Qué no t' hi estimo ara?
- MAR. Sí, pero...
- SALVI Ay, ay, ay!... Tens un peró?
- MAR. Ja ho sé que m' estimas, sino que á vegadas me venen uns pensaments que voldria demanarte prova ben forta del teu amor...

una prova indiscutible que portés la con-
vicció fins al últim recó del meu pit. Me la
donarias?

SALVI Sí, vida meva! Quina prova vols?

MAR. Oh! no ho sé; voldria poder demanártela...
pero no sé...

SALVI Be, pero, per qué tot aixó?

MAR. Perque... vols que t' ho diga?... M' han es-
plicat unas cosas de tú, senyoret.

SALVI Bo! Ja ha corregut la chismografia evan-
gèlica?

MAR. Tú has sigut un cap vert; qué 't pensas que
no ho sé? y á Barcelona has fet trona y
ploure. M' han fet la llista de tots los amors
que has tingut?

SALVI De tots?

MAR. Que hauría sigut massa llarga?

SALVI Y be tonteta. Alló ja ha passat.

MAR. Pero ha sigut. Jo en lo teu cor hi soch
hereua y sucesora de las altras; al pas que
tú en lo meu, sabs de qui ets sucesor?

SALVI Hola! De qui?

MAR. De la nina.

SALVI Veus? Y jo no 'n tinch gens de gelos. No
soch com tú.

MAR. No, Salvi, no. Fesme 'l favor de no ferhi
broma. Es vritat ó no que tú has tingut
amor ab altras donas?

SALVI Era per ensajarme á estimarte á tú; per
adquirirhi la gran práctica. Geloseta!

MAR. No son gelos, es por. Perque penso que 'l
casarte ab mi, no es mes que 'l final, lo des-
enllás de la teva novela de jove.

SALVI Mira, mira, la senyoreta ab quinas sutili-
tats se entreté. Tonta, ~~estupideta~~! Tant
filosofa qu' ets y no has conegut que
l' amor per tú es lo primer que jo sento de
debó!... ja t' ho provaré... esperaré una
ocasió... la que vingui... no se quina... Ja
la sabré aprofitar. Te donaré la que dema-
nabas.

MAR. Me la darás?

SALVI Sí, sí! Perque ara soch jo 'l que tinch por.
M' han espantat aquellas filosofias; ja las
desvaneixeré. Pero mentres tant estimam
descansada, ab l' ánima oberta y fesme un
anticipo de confiansa á compte del capital

que ~~te'n~~ donaré com á regalo de boda. Ho vols fer?

MAR. Sí, ja sabs que sí!

SALVI Jo he obert lo teu cor Margaridoya meva, jo li he fet exhalar los primers sospirs y jo he guanyat lo privilegi d'aqueix pensament original, tant pur com un cristall que no ha enmirallat cap imatge, jo t' he sorprés ab los primers goigs de l' ánima enamorada y jo soch el mortal afavorit que t' ha de dur per la terra, gosant ab las alegrías y ab tas admiracions á cada bellesa y á cada ditxa que 't dongui á coneixer... mentres t' acompanyi agafadeta del meu bras aixís... ben agafadeta que ningú te 'm prengui, ni per ferte sonriure millor, que ningú 'n sabria tant, ni per ferte plorar una llágrima, que no vuy que sápigas may quina es la pena de durse la má als ulls mullats.

MAR. Ay, Salvi! (*Agafantli las mans ab efussió.*)
Vida meva!

SALVI Pero, per aixó jo 't daré la prova.

MAR. No, no me la donguis. Perdónam! Amor meu!

SALVI Gloria del mon! (*Li besa las mans.*)

ESCENA X

Dits DON MEDÍ

MEDÍ (*Pe 'l fondo*). Bona nit tingan.

MAR. (*Desfense las mans de las de Salvi.*) (Ay!)
Deu lo quart D. Medí.

MEDÍ No s' espantin, no s' espantin.

SALVI Home, qualsevol diria que podria haver vist molt.

MEDÍ Res; enterament res.

SALVI Ay dimontri de home!

MEDÍ Quédinse tranquils.

SALVI Bueno, bueno (*A Margarida.*) Estiguem tranquils.

MEDÍ *Conque...* ja m' he enterat de lo que passa. Me refereixo á la qüestió dels cordonistas, que sembla que n' han fet á n' en Sumiller y á D. Eudalt! A vegadas es necessari que 'ns deixem rebaixar. «Muchas manos besa

el hombre que quisiera ver cortadas». Lo mateix qu' aixó, qu' ara s' está debatent, de si 'l diputat anirà á passar la vetlla allí ó si vindrá á passarla aquí... Qué te més? A la rebotiga de casa hi ha hagut mitja bullanga. Massa!... massa! Ne fan massa! Ab aquestos contrapunts y aquestas lluytas las passions s' exacerban y en' aquesta població un dia hi haurá un disgust... Jo 'm temo que no arrivem á bastonadas ó á tiros.

SALVI

Sobre tot si vosté 'ls hi fa pensar.

MEDÍ

Ah, no!... Jo predico sempre la concordia.

SALVI

Ja ho veig, ja. Vosté bufa; pero 'l seu buf es l' aire del ventafochs, que aviva las brasas per compte de apagarlas.

ESCENA XI

Dits, D. SEVER y tres senyors més pe 'l fondo

SEVER

Que Dèu los guard á vostés.

MEDÍ

Santa nit.

MAR.

Entrin, entrin. Lo papá deurá ser aquí desseguida. *(Tots se saludan y encaixan.)*

SEVER

Y be, qué vindrá D. Miquel ó no vindrá?

MEDÍ

Y si no ve... qué dimoni!... tindrem de arronsar las espatllas y rosegar la humillació.

SEVER

Mírin, jo estich ab un ansia, que no 'm deixa sossego.

MAR.

Per qué no s' assentan?

SEVER

Ca!... gracias. Si tots tenim argentviu. *(Se reuneix á la esquerra ab los altres senyors formant grupo.)* Jo no crech que s' atreveixi á fer un acte de aquesta naturalesa.

MEDÍ

Oy, ara que hi penso! Avants no s' esboloti aquesta casa... que si 'l diputat no ve, ja estich veyent que s' esbolotarà!...

SALVI

(Ja bufa.)

MEDÍ

Aprofitaré aquestos instants de calma ficticia, perque no més es que ficticia, per ferli entrega del seu encárrech. *(Durant la escena van entrant senyors y menestrals mudats, que 's dirigeixen al grupo de D. Sever, saludan, encaixan y 's quedan fent conversa repartits convenientment per la escena.)*

- MAR. Quin encárrech?
MEDÍ Els porto 'l mesch que 'm van demanar.
SALVI Qué es aixó? Tú gastas mesch?
MAR. Jo!... Qué me n' has sentit may olor? Es pe 'l papá que te l' afició de fer aygua de Colonia per regalarne ampolletas... Y diu que tiranthi mesch, l' aygua resulta molt més perfumada.
- MEDÍ Y que és una vritat.
SALVI Vetaquí una especialitat de D. Eudalt que no li coneixia.
- MEDÍ Ah! es un gran perfumista! Per aixó lo seu fill, lo director de *La Trompa Intrépida*, l' anomena: «el moderno Juan María Farina». Donchs, com deya, aquí li porto 'l mesch, que mentres dura la calma 'l pesarém. (*Se treu de la butxaca de la armilla, un paperet, lo desembolica y 'n treu algunas fraccions de mesch.*)
- SALVI Ja sento l' olor.
MEDÍ Oh! 's deixa sentir desseguida. (*S' acosta al tocador y treu la capsa que tapa 'l tirabuquet, posa 'l mesch en un platet d' aquest últim y 'l pesa degudament.*) Veu? Me 'n va demanar un grá. Hi es just... just... just... Un grá de mesch.
- SALVI Ab aixó n' hi ha prou per infestar de perfum á tot Catalunya.
- MAR. Ay, no m' agrada aquesta olor.
MEDÍ (*A Salvi.*) No veu que te una divisibilitat tan extraordinaria? Ab la circumstancia, que vosté 'n deixa... un grá per exemple; la cantitat que hi ha aquí. La pesa; un grá just. Lo deixa... á qualsevol lloch... diguem en una habitació; y tot se 'n perfuma, los mobles y la gent, surten las personas carregadas d' olor, la escampan, la encomanan, la portan á cent puestos...
- SALVI Lo que jo he dit: se n' infesta tot Catalunya.
- MEDÍ Precisament. Se n' infesta tot Catalunya. Y quan vosté torna á recullí lo grá de mesch, vosté 'l pesa... 'l pesa ab tota la escrupulositat, y 's trova ab que sensiblement no ha perdut ni lo que 's diu un átomo del seu pes primitiu. A vosté li sembla que recull lo grá, ni més ni menos que com va deixar-

lo; y ab tot, vegí quin escampall no se 'n ha fet.

SALVI Si qu' es una observació curiosa.
SEVER (*Desde la porta del fondo ab molta animació.*)

D. Nicolau!... Aquí ve D. Nicolau.

MEDÍ Ah, ah!... A veurer quinas noticias porta.

ESCENA XII

Dits y D. NICOLAU pel fondo

NIC. (*Entrant y veientse voltat pe 'ls demés que 'l segueixen atropelladament.*) No se sab res, senyors; encara no se sab res.

MEDÍ Serenitat, caballers! Convé que 'ns aném preparant per si 'ns arriba la derrotà.

NIC. Lo diputat es á la fonda qu' acaba de dinar. Li voltan la taula D. Eudalt y molts de la nostra bandada; pero també hi ha facciosos: hi ha tota la escuadra de gastadors de 'n Sumiller. No se sab qui guanyará la batalla. Esperém.

ESCENA XIII

Dits y CRISTET pe 'l fondo

CRIST. Senyors! Senyors! (*Tots acudeixen á voltarlo*)

SEVER Qué hi ha?

NIC. Qué hi ha?

CRIST. Ja 'ns lo portan.

SEVER Ah! Hem surtit ab la nostra.

NIC. Si no 's pòdia de menos!

CRIST. Ara ve, com lo Cristo de la Passió, quan lo duhen d' Herodes á Pilats. Jo he pres ventatja per ordre de D. Eudalt. Diu que cadascú 's colouqui en son lloch acostumat, com si no esperessim á ningú.

SEVER Perfectament. Vinguin aquí á fe 'l tresillo.

NIC. Aquí 'ls jugadors de dominó.

CRIST. Aixó es. Cadascú á n' al seu fet. Ah! Vosté, Margarideta, diu que es mudi; que 's posi un vestit bo.

SALVI Ay, ay! qué no vas be?

MAR. Lo faré content, posantme un altre vestit.

- CRIST. Y que fassi pujar aygua fresca y una ampolla de horxata per si D. Miquel tingués set.
- SALVI Aném, vaja! Tot plegat per esguerrarnos la vetlla.
- MAR. Pren paciència. Vaig á cumplirli 'l seu gust. Adeu.
- SALVI Adeu, adeu...
- CRIST. Alerta *señores*. Ja se sent lo trapitj... Ja pujan! ja 'ls tenim aquí.

ESCENA XIV

Dits, D. EUDALT y D. MIQUEL, que apareixen pel fondo seguits de varios senyors. Després QUIM. Triunfalment.

- EUD. Santa nit á tothom.
- MIQ. ~~Buenas, señores.~~ *(A la veu dels dos, s'aixecan subitament tots los de la escena, ab mostres de atenció y exagerada cortesia.)*
- EUD. *(Molt obsequios.)* Passi, passi endevant, D. Miquel. Aquesta casa s' honra molt ab la seva visita. Quim! Quim!
- QUIM *(Sortint del fondo.)* Qué mana, senyor?
- EUD. *(Prenent lo sombrero á D. Miquel y dantlo al criat.)* Lo sombrero de D. Miquel.
- QUIM Está molt be.
- EUD. Que no 's barreji. *(Adelantantse ab don Miquel.)* Aquí tenim al nostre diputat, que 's digna honrarnos ab la seva presencia. *(D. Miquel va encaixant succesivament ab tothom á mesura que 'l diálech ho indica.)*
- SEVER Molt senyor meu.
- NIC. Ha descansat del viatge?
- MIQ. Com diu?
- MEDÍ *(Contenint á D. Nicolau que va á repetir la pregunta.)* No li repeteixi... No!... L' ofendria.
- NIC. Y aixó?
- MEDÍ Semblaria qu' era retreurerli la sordera.
- SEVER Ah! es sort?
- MEDÍ Que no vagi per dit, pero ho es com una campana. *(Mentres tant D. Miquel rodejat pe 'ls circumstants, va donantlos la mà y rebent saludos sempre ab cómica gravetat é importancia.)*

- EUD. (*A Salvi, en veu baixa.*) Qué sabs si ja es fora 'l noy?
- SALVI Lo federal? No li sabria dir.
- EUD. Que no surti ara á comprométrem.
- MIQ. (*Sempre saludant.*) *Bravo! bravo!* Jo tinch molt gust...
- EUD. Aquí te la flor y nata del partit leal d' aquet districte.
- MIQ. Com diu?
- NIC. Sembla que tenim de cridar un xich perque 'ns entengui.
- EUD. (*Esforsant la veu.*) Dich qu' aquí te la flor y nata...
- MIQ. No s' esforsi, no s' esforsi. Ho entenich perfectament tot.
- SALVI (*Un sort que no ho vol ser.*)
- MIQ. *Bravo!... bravo!* (*Moments de pausa d' en tant en tant y al arbitre del Director, durant los quals tothom se trova embrassat sense saber que dir.*)
- SEVER (*A D. Eudalt.*) Qué no 'ns presenta?
- EUD. Just; te rahó!... Pero be l' habian de deixar entrar. (*Acostantse á D. Miquel.*) Tindrè la satisfacció de ferli coneixer als amichs.
- MIQ. Com?
- EUD. (*Cridant.*) Que tindrè la satisfacció.
- MEDÍ (*Cridant molt més.*) De ferli coneixer...
- MIQ. Ah!... 'L gust de ferme coneixer als amichs. Si, sí, sí! M' entero perfectament. Jo tindrè una viva complacencia en oferirlos á tots la meva amistat particular y política.
- EUD. (*Presentant á un senyor.*) L' arcalde segon. (*Lo senyor saluda.*)
- MIQ. Ah! Lo senyor es l' arcalde.
- EUD. Lo segon.
- MIQ. Comprench.
- EUD. Lo primer soch jo. (*Presentantne de altres.*) Los senyors son concejals. Concejals!
- MIQ. Concejals... M' alegre, m' alegre.
- EUD. Tots molt adictes. Quan los crido á votar, no hi ha cap d' ells que sápig a lo qu' es di un no.
- MIQ. Ah! Los felicito... los felicito.
- EUD. Gracias.
- NIC. (*A D. Eudalt que l' agafa per presentarlo.*) Cridi una mica, eh? ó sino no s' enterará de qui soch jo.

- EUD. Lo vice-president del Comité del districte
MIQ. Ah! Lo senyor es lo president...
EUD. No, senyor. Lo vice.
MIQ. Ah, ja!... perfectament. Lo vice...
EUD. Lo president es un servidor de vosté. (*Presentant á D. Sever.*) Lo vice-president del Comité local.
MIQ. Molt senyor meu. També vice?
SEVER Vice, sí, senyor.
MIQ. De modo, que 'l president...
EUD. Un servidor de vosté. (*Presentant á don Medi.*)
Lo senyó ho es del casino.
MIQ. President.
MEDÍ No, senyor, no. Vice, no més que vice. Graduat de president, pero encara no tinch los galons.
EUD. Vice-president del casino que jo tinch l' honor de presidir. (*Presentant á un altre.*) Y aquí te al vice-president de la Junta pera l' extinció de la filoxera.
MIQ. Vice, vice?... També vice?
MEDÍ Per suposat. Aquí tothom te 'l vice menos lo senyor. ✕
MIQ. *Bravo, bravo!*
EUD. ✕ Jo 'ls presideixo á tots. ✕
MIQ. ✕ *Bravo, bravo!* Perfectament. (*Moment de pausa.*)
EUD. Pero, qué no 'ns assentem? Ah! Li presento al meu gendre.
SALVI Servidor... (*Cridant.*) Lo seu futur gendre. (Que no 'm prenguéis per un altre vice-president.)
CRIST. (*Acostantse.*) Y jo, que no soch de Dèu?
EUD. Ja ho crech home! En Cristet! Veniume aquí. (*Presentantlo.*) Lo senyor es lo cèlebre Cristet.
CRIST. (*Cridant.*) Cristet!
MIQ. Ja, ja... Cristet...
EUD. L' arcalde de Sasgayolas.
MIQ. (*Ab interés.*) Ah! Lo senyor es l' arcalde de Sasgayolas?
CRIST. Per servirlo.
MIQ. (*Abrasantlo.*) Tenia un verdader desitj de coneixel! *Conque* l' arcalde de Sasgayolas.
EUD. (*Acostantse á l' aurella de D. Miquel.*) Setcents y pico de vots aquí al puny.

- CRIST. Jo també m'alegro molt de coneixel. Ja sab que soch tot de vosté.
- EUD. Sino qu'en Cristet, sembla que tenia alguna cosa que parlarli... Que tenia alguna cosa!...
- MIQ. Sí, sí, sí!... Sí, comprench perfectament.
- EUD. *(A l'aurella.)* Convé no descontentarlo.
- MIQ. Digui, amich d'aixó... Cristet?
- CRIST. Per servirlo.
- MIQ. Digui, soch tot de vosté.
- CRIST. Ca! Quatre frioleras que á Madrid vosté las obtindrà desseguida. Que m'indultin á un pobre minyó del poble, que 's va cegar y va matar á son pare. Un noy de be, créguim. Jo 'l tinch amagat fa dos mesos y voldria no li fessin cap mal, perque es lo que 'm serveix... aixís... quan me convé fer la por. Ja li enviaré 'ls papers. Després voldria que 'n perdonessin las contribucions d'aquestos dos anys passats que las he tingudas de cobrar com Dèu ha volgut y m'han surtit un xiquet embolicadas. Y res més.. Es dir... qüestions ab la guardia civil sobre de si al café 's jugará ó no 's jugará, que aixó ab un ordre del governador queda enllestit.
- EUD. Pero, que 'ns assentem? *(S'assentan tots; D. Eudalt y D. Miquel al mitj, prop d'ells Cristet, D. Medí, D. Sever y D. Nicolau y 'ls demés fent rotllo. Salvi 's queda á l'extrem de la esquerra.)*
- SALVI *(Tot assentantse.)* Mare de Dèu... Aixó es morir-se.
- EUD. Aquí 'ns te, que tots esperém 'l gust de sentirlo.
- MEDÍ Més gust tindria ell de sentir als altres.
- EUD. *(Veyent á Quim que atravessa la escena.)*
Quim!

ESCENA XV

Dits, QUIM

- QUIM *(Acostantse á D. Eudalt.)* Què mana, senyor?
- EUD. *(Baix.)* Lo noy ja deu ser fora, eh?

- QUIM No li sabria dir.
EUD. Ves, mirau, mirau que no estich tranquil.
(*Quim se 'n va per la dreta.*) (A cada moment me sembla que 'l veig surtir á proclamar la federal. (*Pausa.*))
- NIC. Sembla que no 'ns diu res.
EUD. Aguardin. Es molt reservat.
MEDI Si no te facilitat, no 'l posém en lo cas de fer un paper ridícul.
- CRIST. Per qué no li toca 'l punt dels cordonistas?
EUD. Oh! no sé com anarhi á parar.
CRIST. Se busca una manera indirecta. (*Encarrantse ab D. Miquel.*) Donchs, ja 'ns han innovat que per la professó de demá, 'ns ha fet cordonista á 'n Sumiller.
- MIQ. Com?
CRIST. Cordonista!... A 'n Sumiller!
MIQ. Ah, sí, sí!... Sí, senyor. Ell m' ha fet l' honor de acceptarmho. Es tant bell subjecte!
(*Tots se miran mutuament. Pausa curta.*)
- CRIST. No li he dit que aquest home anaba lluny d' oscas?
EUD. Y tant.
MEDI Cuydado, cuydado, no excitem los ánimos.
SALVI (L' apotecari sempre manxant.)
EUD. Vosté ha dit qu' en Sumiller era un bon subjecte?
- MIQ. Una bellíssima persona.
NIC. Ca!
SEVER Ben lluny d' aixó.
EUD. No 'l coneix be, D. Miquel.
MEDI No sembrém sissanya... no sembrém sissanya.
- MIQ. Jo 'l coneix de poch, pero haig de confessar que 'l seu aspecte, lo mateix que 'l seu tracte, m' ha merescut la més fovorable opinió. Ha vingut á la fonda ab la seva senyora y las sevas dugas fillas; y tant galants ab la Rosario y ab las noyas!... oferintlashi la seva companyia... que las portarian á passeig, á las fonts, á la finca de ells... vaja! per tot.
- EUD. Fins ab las donas s' entrefica!
NIC. Vaja, qu' aixó es altament irritant!
EUD. (*Ab fingit to de confidencia y dissimulant la ira.*) No ho permeti D. Miquel.
- MIQ. Com?
CRIST. (*Acostantshi.*) Que no ho permeti.

- EUD. Aquest Sumiller es un intrigant.
MEDI Que no totes las vritats se poden dir!...
NIC. Un bretol!
SEVER Un canalla!
CRIST. (*Acostantse á D. Miquel.*) No sé si haurá comprés.
MIQ. Sí, sí, sí... Perfectament.
SALVI Sembla que s'acosta 'l xáfech. Déixam fugir del ayguat. D'aquí á la tornada.
CRIST. Se 'ns ne va 'l nuvi?
SALVI Ja torno. Jo las sessions de aquesta tertulia, acostumo aprofitarlas per anar á sopar. (*A D. Eudalt.*) Qué vol alguna cosa per fora?
EUD. (*Sense sentirlo y parlant ab D. Miquel.*) Y pe 'l que toca 'l punt de permetrer que la senyora y fillas de vosté se fassin ab las d'en Sumiller...
MEDI Alerta, D. Eudalt, alerta!...
EUD. No, senyor. Don Miquel no coneix aquí 'l terreno que trepitja, y nosaltres estem en lo deber de advertirlo. (*Cridant y dirigintse á D. Miquel.*) La familia de vosté, no pot de cap manera frecuentarse ab la de 'n Sumiller.
CRIST. No sé si ha comprés.
MIQ. Prou, prou, prou... Pero aixó es molt grave y molt delicat.
NIC. (*A Salvi.*) No se 'n anaba vosté?
SALVI M'espero per sentir aquest fragment de crónica escandalosa. Es l'única cosa que 'm diverteix en aquesta societat.
MIQ. *Pues, señor...* me deixan fret de sorpresa.
MEDI (*A D. Eudalt.*) S'ha precipitat, home. (*Cridant.*) Ara s'ha colocat en la precissió de demostrarli...
EUD. Com que li demostraré.
CRIST. (*A D. Miquel.*) Que li demostrará.
MIQ. Sí, sí, sí! M'entero, m'entero.
CRIST. (*Baix á D. Eudalt.*) Alsa, aquí!... Pegui de boig.
EUD. La senyora, ja avans de casarse ab en Sumiller, habia sigut dona de història.
CRIST. Dona de historia... La senyora de 'n Sumiller.
EUD. Pero ara com ara, la aixalabrada, una miqueta més que aixelebrada, es la filla gran.

- MIQ. La...?
- CRIST. La filla gran.
- MEDÍ La Barbareta. Que no se la confongui.
- MIQ. Ay caramba!... Y sembla tota... aixís... tota...
- SALVI Ja 'l comprenem, ja, nosaltres també.
- EUD. Tot es hipocresía, D. Miquel. Diguili perque no 's casa.
- MEDÍ Sí; lo fet es qu' ella 's conserva soltera.
- EUD. Vaja!... Volen saber un quènto?
- NIC. A veure.
- SEVER A veure.
- MEDÍ Desgraciadament ara ja hi está posat.
- SALVI Jo m' aguanto 'l mal de cor y tot, per veure si arreplego una tireta. (*Tots estrenyen lo rotllo en torn de D. Eudalt.*)
- CRIST. (*A D. Miquel*) Un quènto.
- MIQ. Caramba, caramba! Digui, digui; 'l sento perfectament.
- CRIST. (*Sort te de mí, que li faig d' apuntador.*)
- EUD. (*Aquí s' ha de pegar fort, que no quedi una estella de honra á can Sumiller.*)
- CRIST. (*Baix.*) (*Apa D. Eudal!... garrotada de cego.*)
- EUD. Donchs... Tots los de la població saben ahont es á ca 'l Majoral.
- CRIST. (*Ah, ah!... ja veig que no 's descuyda del Majoral. Comensa be.*)
- EUD. Es una casa ab un' horta, que 's trova á quatre passos de la població, aquí á la carretera, sortint pe 'l portal del Carme. Allí hi serveixen menjar, y de entant, entant s' hi anaba fins ara, á fer cargoladas y altres ápats... Sempre ha sigut un puesto de broma. Donchs sembla que al amo d' aqueixa casa, no li era prou lo producte de la seva industria de fondista... y 's diu... s' assegura... á mí 'm consta... que d' un quant temps á aquesta banda, á la casa sussodita acostuman á succehirhi certas escenas misteriosas.
- CRIST. (*A D. Miquel.*) Una casa misteriosa.
- EUD. Sembla qu' á més de la planta baixa, en la qual son servits los parroquians á cara descuberta, ara s' ha habilitat allí l' entressuelo, pe 'ls favoreixedors que hi van d' incognit y que acostuman á concorrehi de dos en dos.

- CRIST. (Aném! Ja tenim al Majoral fora de batalla! (Girantse á D. Miquel.) A l' entressuelo!... Parelletas sospitosas...)
- MIQ. Ja, ja!... Y, ahont es, ahont es? Ahont cau aqueixa casa?
- EUD. Donchs... ¡senyors! en aqueixa casa hi entra tot sovint... molt sovint... casi cada dia... una noya d' aquesta morigerada població.
- MIQ. Una noya?
- EUD. Ja 'm pot entendre. Jo no l' anomenaré.
- MEDÍ Be, massa que 'ns pensem tots á qui 's refereix.
- EUD. L' han observada. Una estona avans que ella hi arribi, se veu entrar en aquella casa despreciable, á un home d' aspecte elegant... que no se li ha pogut may veure la cara. Més tardet arriba ella, acompanyada de la cambra... Fassim lo favor de dirme, si de tals misteris ningú pot pensarne res de bo.
- MIQ. Es dir, que...
- EUD. Lo que vosté sent.
- MIQ. Pero senyors, vostés me permeterán que 'ls manifesti que aixó fins se 'm fa increible.
- EUD. Increible?... Avuy ha succehit.
- SALVI (Apreta la crivilla!)
- CRIST. (A D. Miquel.) Qu' ha succehit avuy.
- EUD. Avuy per avuy, señores; aquesta tarde poch avans de entrada de fosch. Sí, senyor! jo 'n tinch la noticia certa. No puch dir d' hont ha vingut, pero crech que 'is bastará la paraula honrada de qui 'ls ho está assegurant.
- CRIST. Y la meva; perque jo he sentit com li esplicaban tot.
- EUD. Avuy á tres quarts de cinch de la tarde, ha entrat á ca 'l Majoral, lo fantasma mascle; á las cinch menos minuts, hi ha entrat ella.
- MIQ. Ella!... Es dir, la...
- CRIST. Ella.
- MIQ. Sí, sí, sí!... Ella.
- MEDÍ Bon greu me sab á mí haberla anomenada.
- EUD. A quarts de sis ó las sis ha desfilat la parella enamorada, en l' ordre mateix que habian seguit per entrarhi, aixó es, primer ell y després la criada... y ab un gran ram de rosas y clavells que sens dupte la seva acompanyanta haurá arrancat del jardí del Majoral, per entretenir la estona y per donar un pre-

text aparent, si aixís convenia, á la entrada de la seva mestressa en aquella casa. Y d' aixó jo n' hi dono paraula, D. Miquel, jo n' hi responch com de la claror d' aquestos llums que 'ns illumina, enten? Jo m' ho hauria callat perque certas cosas més val cubririlas que declararilas. Pero en vista de lo qu' ha passat, en vista de que se 'm desafia ab tot lo descaró; en vista de que hi ha hagut qui tingués la audacia d' acceptar un cárrech tant delicat com lo de cordonista, sense mereximents de cap classe, jo no he pogut menos de llansar enlayre la pedra del escándol, y surti lo que surti y gemegui qui gemegui!... perque hi ha ocasions en que lo silenci es culpa, y perque l'honra y lo prestigi de un diputat perteneixen als seus electors y al seu districte.

NIC. Molt be. (*Murmulls d' aprobació entre 'ls circumstants.*)

MEDÍ Hi haurá desgracias, preveig desgracias!

CRIST. Malaguanyat discurs per un sort.

SALVI Ja entrem á la tanda de discursos. Aquest es lo punt d' anarmen jo á sopar. (*Acostantse á D. Eudalt que s' axuga 'l front y esbufega.*) Qué vol alguna cosa per fora?

EUD. No, fill, no. Ves en nom de Dèu.

SALVI Escolti, tot aixó d' aqueixa historia, be 's pot explicar?

EUD. Sí, sí!... Encara que ho cridi 'l nunci.

SALVI Donchs ja tinch salsa per fer sopar de gust á la taulada de la fonda. D' aquí á després. (*S' en va pe 'l fondo.*)

ESCENA XVI

Dits, menos SALVI

MIQ. Estich assombrat... estich assombrat! Com tenia jo de figurarme? Jesús! Jesús!

CRIST. S' haurá de buscar un altre cordonista.

MIQ. Oh, cuydado! Aquest fora un acte molt grave... y... qué 'ls diré? Jo encara abrigo la esperansa de que tot aixó no 's confirmi.

CRIST. (*Si que l'habem feta bona! Dèu nos guart de sorts.*)

- MIQ. Encara pot haber sigut un mal entés.
EUD. Ja li he dit, D. Miquel, que n'hi ha provas.
MIQ. Pero... provas?
EUD. Positives.
CRIST. (A Miquel.) Creguim á mí; busquis un altre cordonista.
MIQ. Sí, sí, sí!... Desde luego.
EUD. No li faltarà una persona que l'honri... y que s'honri, ey!
MIQ. Vostés mateixos me designarán...
EUD. Aquí mateix pot fer la seva elecció. Aquí hi ha 'l floret dels nostres correligionaris.
CRIST. (A D. Eudalt.) (Vosté mateix... Emprén-guisseau, home.)
EUD. Ja veurá que depressa li proposo un candidat.
MIQ. Un què?... Ah! sí, sí, sí! (*Tots se agrupan en torn de D. Eudalt.*)
EUD. Vosté, D. Medí?
MEDÍ Francament, jo més m'estimo anar d'arreglador com haviam quedat.
EUD. Donchs, vosté D. Nicolau.
NIC. Jo ab molt gust; pero no tinch casaca. Com aquí may se'n necessita...
EUD. Y vosté, D. Sever?
SEVER Tampoch ne tinch; pero ja sé qui me la deixarà.
EUD. Donchs vosté y jo farem bon parell. (*Girant-se á D. Miquel.*) Ho veu? Ja tenim cordonista.
MIQ. Ah, ah!.. Quí es, quí es?
EUD. Lo senyor D. Sever Rosanas vice-president de la...
MIQ. Me'n recordo, me'n recordo. Vosté, donchs, me dispensarà l'honor?...
SEVER L'honor serà meu, D. Miquel. (*A Cristet.*) No'es per mí sino per la alegria que tindrà la senyora.
CRIST. Sembla que n'está content.
SEVER No m'hi havia vist may!
EUD. (Ja tenim á'n Sumiller ventsut.)
MIQ. Y ara jo 'm retiraré, perque estich fatigat del viatge.
EUD. Volia tenir lo gust de ferli coneixer á la meva filla. Pero ho deixarem per demá.
MEDÍ Vosté necessita repós.
MIQ. Sí, sí! Demá ja tindrè l'honor...

- EUD. (*Acostantse á la porta del fondo.*) Quim!
Los sombreros. (*Tornant al proceñi.*) Nos-
altres l'acompanyarem fins á la fonda.
- CRIST. Pe 'l camí li acabaré de parlar dels meus
assuntos. (*Surt Quim pe 'l foro carregat
de sombreros de copa y bolets, cada circuns-
tant pren lo seu, D. Eudalt ofereix á D. Mi-
quel lo d' aquest.*)
- MEDÍ Sense confussió, sense confussió.
- EUD. D. Miguel, quan tingui gust. (*Quim se 'n
va; los demás van á sortir quan se presenta
Martí pe 'l fondo.*)

ESCENA XVII

Dits, MARTÍ

- MARTÍ Bona nit y bon hora.
- EUD. (*Vatualisto! Lo federal!*)
- MARTÍ Qu' anaban á surtir? Fássinme 'l favor de
detenirse un instant.
- MIQ. (*A Cristet.*) Com?... Qu' es lo que passa
ara?
- CRIST. Es lo fill de D. Eudalt.
- MIQ. Ah!... tinch un verdader gust.
- EUD. (*A Martí.*) Qué vols ara? quina 'n portas
de cap. No 'm comprometis, noy.
- MARTÍ (*Després d' estrenyer la mà de D. Miquel.*)
Com á particular, disposi; pero com á poli-
tichs som enemichs irreconciliables.
- MIQ. *Bravo, bravo!*
- CRIST. (*A D. Eudalt.*) No s' espanti que no l'
enten.
- MARTÍ Y ara, prou de presentació. Jo vinch aquí
per un altre cosa.
- EUD. Mare de Dèu del Remeu! Qué vols, quina
trifulca vens á donarme?
- MARTÍ Ahont es en Salvi?... ahont es lo promés de
la Margarideta?...
- EUD. Qué li vols? per qué 'l buscas?
- MARTÍ Vinch á desafiarlo. 'Ns tenim de matar!
- EUD. Y ara? Ves, ves, ves!
- MARTÍ Ca! si tenim de matarnos! Ahont es?

ESCENA XVIII

Dits, SALVI pe 'l fondo

- SALVI Senyors...
- MARTÍ (*Dirigintshi ayrat.*) Vina aquí, miserable... mal caballer!
- SALVI Qué es aixó?
- MIQ. (*Als que 'l rodejan.*) Que li diu?... Sembla que l' insulta.
- MARTÍ (*A Salvi.*) Nos hem de rompre l' ànima! Ja cal que 't nombris padrins.
- SALVI Pero, y ara de que te las heus?
- MARTÍ De que ets un vil difamador; de que ets un hipócrita. Si volias dester lo teu casament ab la meva germana... un home honrat te 'l valor de dirho clarament.
- SALVI Aquest jove s' ha tornat boig.
- MARTÍ Qu' has dit ara mateix, ara mateix, á la taula de la fonda? Qu' has explicat d' una noya qu' ha anat aquesta tarde al hort de cal Majoral... d' una cita ab un jove?... Quina infamia t' has urdit?
- SALVI (*A D. Eudalt.*) Ah! es lo quènto de vosté. (*A Martí.*) Mira noy. Compóntelas ab ton pare.
- EUD. Qué?... qué tú ho negas?
- MARTÍ Ho nego y 'm mataré ab aquest, perque aixó es una calumnia contra la meva germana. (*Sensació en tothom, menos en D. Miquel.*)
- MIQ. Qué diu? qué diu?
- EUD. Qu' has dit ara boig?... ¡boig rematat!
- MARTÍ Que la que ha entrat aquesta tarde á cullir flors al jardí del Majoral, ha sigut la Margarideta.
- EUD. Mentida!
- MARTÍ Ella m' ho ha dit.
- MEDÍ (*Senyalant lo ram de sobre 'l tocador.*) Aquí be hi ha un ram de rosas y clavells.
- MARTÍ Y la meva germana es honrada!
- EUD. (*Me sembla qu' he fet un disbarat.*)
- MEDÍ Calma, senyors, calma, que tot ho veurém ab clara llum.

ESCENA XIX

Dits, MARGARIDA, ab un altre vestit, per la esquerra.)

MAR. Papá!... (*Saludant.*) Deu los guard á vostés.

MEDÍ (*Agafantla pe 'l bras.*) Vingui, vingui, Margarideta. ¿Ahont ha anat vosté aquesta tarde á cullir flors?

MAR. A ca 'l Majoral.

EUD. Filla meva!

MAR. Pero, qué passa?

EUD. (*Contenint á Martí que va á parlar.*) Calla, calla, qu' ella ho ignori! (*Als demés.*) Per Deu no li donguin á entendre.)

SALVI (*Alerta, Salvi, qu' aixó es cas de pausa.*)

MIQ. De modo qu' ara resulta....

MEDÍ (*A Miquel.*) Fassi 'l favor, no afegim llenya al foch.

EUD. M' he tirat tota la terra als ulls.

CRIST. (*Ara ja comensa á ser per mí.*)

(D. Eudalt cau trastornat en una cadira; los altres se miran pasmats no sabent que dir; D. Medi deté á D. Miquel, que no acaba de comprendre; Salvi está á un costal serio y meditatiu; Cristel mira somrient á Margarida; aquesta es conduhida per Martí cap á la porta de la esquerra.)

CAU LO TELÓ

ACTE SEGON

Es de dia, tot se trova com ha quedat al final del acte primer

ESCENA PRIMERA

SALVI, *sentat davant de la taula rodona, ab una carta tancada á la mà.* QUIM, *dret al costat d' ell.*
Després CRISTET, pe 'l fondo.

- SALVI Has entés be lo que t' he dit?
QUIM Sí, senyor. No passi cuidado.
SALVI Fins que sentis tocar las nou...
QUIM Las nou de demá al mati. Ja ho he entés, ja.
SALVI Mira, que no pot ser avans.
QUIM Soch un rellotje, home, D. Salvi.
SALVI Digam quina hora es.
QUIM Oh! no li sabría dir perque... Jo soch un rellotje, pero no 'n gasto.
SALVI Té. (*Li dona la carta.*) Y que no te me adelantis. (*Veyent á 'n Cristet qu' en aquest moment passa la porta.*) Ah! En Cristet nos ho dirá.
CRIST. Qué se li ofereix, D. Salvi?
SALVI Qué 'm podriau dir quina hora es?
CRIST. Disposi, home. (*Mirantse 'l rellotje.*) Son las tres y deu minuts. Que te 'l rellotje parat?
SALVI Ahir á la nit me vaig descuidar de darli corda... (*Se treu lo rellotje, li dona corda y 'l posa á l' hora.*)
CRIST. Es tan com natural; ahir á la nit vosté no debía estar pas per rellotjes.

SALVI Ara, tantas gracias. Passarho bé.
CRIST. Estiga bonet, D. Salvi. (*Salvi se 'n va pe 'l fondo.*)

ESCENA II

CRISTET y QUIM

CRIST. (No está per orgas. Aixó va bé.) (*Girantse á Quim que está arreglant per la escena.*
Quimet!

QUIM Qué s' us oferia?

CRIST. No 't sembla qu' aquest nuvi fa poca cara de boda?

QUIM Me 'n he adonat primer que vos.

CRIST. Home; vols respondrem á una cosa?

QUIM Preguntéu.

CRIST. Perqué 'm dius de vos?

QUIM Ay, ay!... Qué us diré ara? No sou pas cap senyor.

CRIST. Pero soch un arcalde.

QUIM Bé!... De Sasgayolas!

CRIST. Oh! allí, ab la vara á la má, fins me puch fer tractar de ussia y tot. Pero aquí digam vosté, ho sents? No 'm comvé que 'ns observin ab tanta confiansa. Ja m' hi veurás ab falcons, pero per ara fesme aquest adelanto de reverencia. Ja té 'l cobrarás.

QUIM Veyam.

CRIST. Tú tens una carta.

QUIM De D. Salvi.

CRIST. Sí, home; sí!... Ho he clissat al moment que passaba la porta. La tens en aquesta butxaca.

QUIM Sí. (*Trayent la carta.*)

CRIST. Qu' has de dirme á mí!... Y es per la senyoreta.

QUIM Endevinat. Si en aixó no hi ha cap secret.

CRIST. Pórtala que ja li entregaré.

QUIM No pot ser, don Cristet.

CRIST. No; lo don ja te 'l perdono; quédatel com á propina. Qué l' ha escrita aquí mateix?

QUIM Aquí. Ha arribat, no ha volgut veure á ningú... ni á la senyoreta, ni al amo, s' ha sentat, ha escrit la carta... y ara se 'n tornaba del mateix modo.

- CRIST. Veus? No vol veure á la Margarideta, ni á don Eudaldt. En aqueixa carta hi ha la despedida.
- QUIM Com la despedida?
- CRIST. La despedida. Que se 'n va 'l nuvi; qu' ho dona tot per desfet. Qué vols jugar qu' aquí ho canta? (*Estirant la má per pendrerli la carta.*)
- QUIM No, si no me l' arplegueu.
- CRIST. Te dich que jo la faré á mans de la senyoreta, ara, aixís que surti.
- QUIM No; sino l' ha de rebre avuy. M' ha encarregat que guardi la carta fins demá al dematí, y que 'n sent que siguin las nou, ne fassi entrega á la senyoreta.
- CRIST. Qué tal?... veus, lo que 't deya?... veus, sioloro bé?... ho veus, Quimet, com m' has de respectar? Que l' entreguis á las nou, per que ell se 'n anirá ab lo cotxe que surt de aquí á las vuit. Ja ho sabs tú, Quimet, que el cotxe marxa á las vuit.
- QUIM Es clá qu' ho sé.
- CRIST. Y aixís, quan aquí 's llegeixi la carta danlos las dimisorias, ell ja s' haurá espolsat la pols y 's trovará fora de tret. Se 'n va, home; no tinguis por. Dóna, dóna la carta.
- QUIM No, senyor; de cap manera.
- CRIST. Vatúa 'l mon dolent!... Donch bé... fés un altre cosa...
- QUIM Quina?
- CRIST. Qu' obris tu mateix lo sobre... sens que jo el toqui... sense que ni sisquiera 'l vegi... Que obris tu mateix lo sobre y 'm diguis si á la carta hi ha lo que jo t' he dit.
- QUIM Bé! Y com l' entregaria després, ab lo sobre obert?
- CRIST. Se torna á clourer, tonto, y no 's coneix res. Ay! Tú no sabs d' obrir cartas?... Deus guanyar poca soldada tú, fill meu. ¿Quant te dona don Eudalt?... Sí, vaja, *poco dinero*, perque ets un criat molt poch espavilat. A mi, no m' arriba á la alcaldia cap plech del governador, per ferlo á mans d'algú, que jo no l' obri per saber lo que resa. Vinam aquí, papanatas! Te 'n vas á le cuina y posas la carta damunt de la olla, m' entens? y ab lo vaporet y l' escalfor, veurás que la goma 's

va estobant... estobant... estobant... fins qu' al últim, lo mateix sobre se 't desenganxa y se 't desclou, que sembla que 't digui: «Tingui, enteris, si es servit.» Després la tornas á clourer, y la presentas á la mestresa, tan pura é inmaculada com una noya al dia que fa la primera comunió. Ho tens comprés? Aixís es com se practica la inviolabilitat de la correspondencia.

QUIM Bé: perdonareu, que tinch feyna. Aquesta sala encara nò s' ha pogut arreglar.

CRIST. Al menos, ara muixoní.

QUIM Aixís com guardo un secret, ne guardo un altre. No 'n tinguéu cuidado.

CRIST. Ja 'm tornas á dir vos.

QUIM Be, perdónim. Ja m' hi aniré acostumat.
(*Se 'n va pe 'l fondo.*)

ESCENA III

CRISTET, *després de pausa, durant la cual s' acosta á la porta de la esquerra.*

Ara ja es per mí. Lo qu' es ara si que ja li tinch l' ull posat á sobre. La táctica que segueixo al meu poble quan me fa goig alguna finca: la declaro d' utilitat pública y faig decretarme la expropiació. Y 'l cas es que la xicota m' agrada. Es molt xamose-ta!... Y á més... Ah, que 'n sou de estrafalari, senyor arcalde! Lo dot que porta! A més, son pare diu que farà parts iguals. Nada, declaració de utilitat pública. Ja tinch comensat l' expedient. Si jo hagués pogut unirhi aqueixa carta! Qué me 'n dius de aqueixa carta, Cristet?... Quan se té de veurer y parlar á una persona, no se li escriu. Au, aquí! que 'm desfassin aquesta!... Quan se entra en una casa hont hi es aqueixa persona y en contes de buscarla, se li fa una carta, dintre de la mateixa casa, es que no es vol veurer á aqueixa persona. Bé, Cristet! per ara 't vas explicant com un Cicerol! Y quan una persona no vol veurer, ni parlar á un altra persona, es senyal que la persona primera fuig... sí, senyor! fuig, fuig!...

ja m' espresso be... fuig de la persona segona. Ab aixó, la carta diu lo que jo m' he pensat de bon principi. Lo promés s' ha escamat ab lo que ahí va sentir... y presenta la dimissió, despedintse en aqueixa carta, qu' aquest criat tonto ha d' entregar á las nou, quan ja farà un' hora que 'l nuvi haurá marxat en lo cotxe de las vuit. Lo cual que 't deixan lo camp llibre, Cristet, y 'l tinglado se 't posa mes ben parat de lo que 't pensabas. Lo cual que fins te resultan inútils los passos y entretochs que ja habias donat per sota mà. (*Fregantse las mans.*) Y lo cual que ja pots dir que 'l poble de Sant Llorens de Sasgayolas tindrà arcaldesa.

ESCENA IV

CRISTET y D. EUDALT *per la dreta, vestit de casaca y ab corbata blanca.*

EUD. (*Posantse uns guants de color de palla.*) Hola, Cristet *el insigne.*

CRIST. Hola, D. Eudalt *el grande!*

EUD. D. Eudalt *baja*, com ha tret lo tarambana del meu fill.

CRIST. No contaba véurel tant flamant.

EUD. Y donchs? Qué voliau qu' anés á ser cordonista ab la roba de cada dia?

CRIST. Es que fins m' he volgut mitj pensar que no estaria per anarhi á la professó. Ja veurá... ab la passada d' ahí vespre... No va deixar de ser un trastorn.

EUD. Ah, si que ho va ser!... Es que 'n vam fer una mica massa.

CRIST. Cregui que ho vaig sentir per la pobre Margarideta.

EUD. Cá! No será res.

CRIST. D. Eudalt, Deu nos quart d' un ja está fet.

EUD. Tothom de la població sab qui es la meva filla.

CRIST. Justament aquest es lo mal. Ella no tingués tal fama de virtuosa, y 'l conflicte no fora rés, com vosté diu. Pero la maledicencia es com la guineu: li agrada la carn tendre, y

ara que 's trova overt de bat á bat un corral hont may hi habia pogut introduhir ni la pota, figuris ab quinas dents mes esmoladas se posará á fer feyna.

EUD. No, home, no. Tot se remediará. Qu' us penseu que m' he adormit? He perdut lo dematí anant de casa en casa, veyent á tots los qu' ahí vespre se trovaban aquí presents... que no ho habia fet may... may! perque tothom habia tingut de venir aquí á casa meva, á buscar la pau. Donchs, tractantse de la noya... pobreta! ho he fet, y cadascú m' ha promés que guardaria reserva sobres d' aquell malehit mal entés.

CRIST. Reserva, diu? Que no sigui'l secret del nunci.

EUD. Carat, home! No tingueu por. ¿No consideréu que tots son gent adicte? Figuréus que alló va ser un vol de coloms que jo vaig enjegar; no he tingut mes que pegar quatre cops de fusta, perque 'm tornessin tots al colomar. Ara giro la clau y tot lo vol se queda recullit.

CRIST. Millor, millor! Deu vulgui que no se li hagi esgarriat algún colomí.

ESCENA V

Dits y MARTÍ per la dreta, ab un periódich á la mà

MARTÍ Papá, avuy si que te de llegir *La Trompa intrépida*.

CRIST. Qué hi ha Martinet?

MARTÍ Hola, *cacique!*

EUD. Ja m' hi deus donar alguna embestida.

MARTÍ Lo que faig, es restablir la honra de casa nostra que vosté ahi va comprometre.

EUD. Qué dius?

CRIST. (Ay, ay, ay!)

EUD. Qu' has fet, vejam, qu' has fet? (A Cristet.)
Me te esparverat á totas horas!

MARTÍ Qu' he fet?... Embestir de frente contra la columnia qu' ahi 's va l lensar en aquest lloch, sobre 'l front ignoscent de la meva germana.

EUD. Pero, home! sense haberne parlat ab mi?

MARTÍ No n' haig de parlar ab ningú, enten? Alló que diu lo marqués de «La Flor de un día.» «Las cuestiones de mi honor yo me las sé resolver». Ab aixó, avuy publico un article ocupantme del assumpto.

EUD. *Nada* menos qu' un article.

MARTÍ De fondo; sí, senyor.

EUD. Aquesta criatura 'm farà formar un aneurisma.

CRIST. Ho veu? Ja tenim lo colom esgarriat.

EUD. May ha volgut ficarsem al colomar! No! No vull sentirte.

CRIST. Déixil dir.

MARTÍ (*Llegint.*) «La fábula de casa el Mayoral».

EUD. Perque ningú 's quedi en dupte!

MARTÍ (*Llegint.*) «Ayer noche en cierta tertulia muy frecuentada de esta ciudad, se propaló una infamia y torpe calumnia que deshonoró á una virtuosa y acrisolada señorita, cuyo nombre no tenemos necesidad de estampar. Harto correrá hoy de boca en boca, porque el mismo autor de sus dias, el que le dió la sangre que corre por sus venas, la nombró á la faz de todo el mundo»...

EUD. (*Interrompentlo ab un crit.*) Prou!... Prou!... Prou!... Pero, qu' has fet cap de picarols?... Qué no ho veus que aixís se dona mes escandol? Qué no ho veus, qu' aquest diari ab aquest article, es com un gós que enjguessis per la ciutat ab una regadora lligada á la cúa?...

MARTÍ No, senyor; perque 'm presento armat de punta en blanch. Miri que dich cap al últim. (*Llegint.*) «Pero esa doncella ultrajada tiene un defensor. Si su padre la infama, si su futuro esposo la abandona, le queda un hermano que arrancará la lengua al que se atreva...»

EUD. (*Prenentli 'l diari d' una revolada.*) Porta!... Aixó has publicat? aixó has repartit?

MARTÍ Se repartirá aquesta tarde.

EUD. Ah! Encara no s' ha repartit?

CRIST. No, pero ja deu estar imprés?

EUD. Noy, te prohibeixo que fassis repartir aquest número.

MARTÍ A la vida pública vosté no 'm mana.

- EUD. A la vida pública 'm costas los diners com á la vida privada.
- MARTÍ També la fariam bona, qu' avuy qu' es dissapte, á n' els suscriptors los faltés lo número de *La Trompa intrépida*.
- EUD. Per aixó no se ensorrará 'l mon. Publica un suplement. Digas... que s' ha reventat l' article de fondo. La gent ja t' ho creurá, perque sempre 'ls escrius carregats de cohets y piulas...
- MARTÍ Es que 'l número ja está tirat.
- EUD. Ves; jo pago la tirada.
- MARTÍ Te de calcular lo perjudici qu' aquesta irregularitat ocasionará á la Empresa.
- EUD. Pero, si la empresa soch jo.
- MARTÍ Oh, ca, ca!... Pósihi cent duros mes, com indemnisió de perjudicis.
- EUD. També te 'ls pago. Estem conformes?
- MARTÍ Aixís... si vosté 's pren ab energía la qüestió d' honra.
- EUD. Sí, home, sí!... La qüestió no será res. (*Anant cap al fondo.*) Quim!
- CRIST. (*A Martí.*) Vaja, qu' ha fet un bonich negoci.

ESCENA VI

Dits y QUIM pe 'l fondo

- QUIM Qué 'm demanaba?
- EUD. Ves á la imprenta ab lo noy. Ara desseguida! Porta aquí lo que 't donará. Lloga un mosso, un carretó, una galera; pero portamho tot de un cop.
- MARTÍ Y la indemnisió?
- EUD. Te, ja sabs lo puesto. (*Dantli la clau.*)
- MARTÍ Anem, Quimet. (*Se 'n va ab Quim per la dreta.*)

ESCENA VII

DON EUDALT y CRISTET

- EUD. Qué us ne sembla de la escampada que aquest ximple m' anaba á fer?
- CRIST. Oh! y m' ha semblat que en aquest escrit deya que «si su novio la abandona...»

- EUD. Disbarats d' aquell poca solta!
- CRIST. Es que... don Salvi ha estat aquí, ara fa poch, y se 'n ha tornat sense volguer veurer ni á vosté ni á la Margarideta. (No li parlem encara de la carta.)
- EUD. Y teniu rahó, qu' en tot avuy no l' he vist.
- CRIST. Ni la Margaridoya... que li deya éll... tam-poch.
- EUD. (*Comensantse á posar meditatiu.*) Quina 'n fora, qu' aquest xicot hagués pres la cosa per hont crema... Ja ho arreglaré. Veig que s' ha de arreglar! Jo ho arreglaré.

ESCENA VIII

*Dits, DON SEVER y DON NICOLAU, pe 'l fondo.
Lo primer de etiqueta, lo segon de negra ab levita.*

- NIC. Ah, ah! don Eudalt ja está á punt de solfa.
- SEVER Aquí 'm te amanit, don Eudalt.
- CRIST. Mira, mira, don Sever, que encasacat!
- SEVER Qué m' está be?
- CRIST. Ja ho crech, burrango. Si sembla un mi-nistre!
- SEVER Com aixó de la casaca, diu que costa tant de saberla dur.
- CRIST. Anem, home. Quansevol diria que 's tracta de la Vera-creu. Per dur la Vera-creu, si que 's necessita pols.
- NIC. No passi ansia, que vosté du 'l frach ab la mateixa naturalitat que si dugués una ame-ricana.
- SEVER Y á fe que no es meu, senyors; ho dich fran-cament. Era del meu cunyat, al cel siga, que se 'l va fer quan va anar á Madrid per la comissió de la *rabassa morta*; y la meva germana me l' ha deixat. Com, qu' ara pot ser li compraré.
- CRIST. Sí; sempre es convenient possehir totas las eynas.
- SEVER Ey, don Eudalt! Jo de cordónista, no n' he sigut may. Ab aixó, vosté ja farà 'l favor de guiarme.
- NIC. (*A Cristet senyalant á don Eudalt.*) Qué te, qu' está tan etzup!
- CRIST. Está afectat ab lo d' ahir á la nit.

- NIC. Ah! te rahó que li sobra.
- SEVER. Miri que trovarse ignoscentment ab qu' era la seva filla la que...
- EUD. (*Qu' ha estat tot aquesta estona inquiet y pensatiu, acostantse al grupo dels altres tres personatges.*) Vosté, don Sever... y vosté don Nicolau, m' han complert religiosament la seva paraula?
- NIC. Sí, senyor, sí.
- SEVER. Sent cosa tan delicada...
- EUD. Es dir, que per boca de vostés dos, absolutament ningú s' ha enterat de la escena de ahí vespre.
- SEVER. Absolutament ningú.
- CRIST. Sí, perque fora desgraciar á una pobre noya.
- NIC. Jo no n' he parlat á ningú. Es dir...
- EUD. Qué?
- CRIST. (*Ja hem topat lo grop.*)
- NIC. A ningú, desde que vosté ha vingut aquest dematí á encarregar-me 'l silenci.
- SEVER. Ah, sí!
- EUD. Y avans de que jo vingués? Díguim! Y avans?
- NIC. No vuy amagarli. Avans que vosté vingués... com qui mal no fa mal no pensa, ho havia explicat al andador del nostre *Monte*, qu' ha vingut per mor de uns recibos.
- EUD. Y vosté, don Sever?
- SEVER. Jo vaig dirho ahí á la nit á la meva senyora. A ningú mes... Y lamentantme de que per una lleugeresa de la seva filla...
- EUD. Aixó té de arreglarse! Aixó té de arreglarse!
- CRIST. Ja veu com se li escapan 'ls coloms.
- EUD. No tingueu por. Ja aparadaré 'l colomar. (*Girantse á don Sever y á don Nicolau.*) Be haurian pogut considerar lo que 'ls pertocaba, tractanse de una cosa meva! Soch lo president de vosté... y 'l de vosté... y 'l de tothom!
- CRIST. (*Aixó sí: president universal.*)
- SEVER. Cregui que va ser ben bé sense pensarho. Sino que la senyora va comensar á olorar-me, á olorarme...—Quin perfum que portas!... Dich: L' he agafat á casa de don Eudalt... Perque ahí se 'n sentia aquí, d' olor.
- CRIST. Encara se 'n sent.
- SEVER. Y... res...! una paraula porta l' altra...

- NIC. Lo mateix m' ha passat á mí ab l' *Andador*.
També he vist qu' oloraba, oloraba...
- CRIST. Encara se 'n sent.
- EUD. Aixó es olor de mesch. (*Tots oloran per la escena.*)
- NIC. Sí, sí; no hi ha dupte.
- SEVER. De mesch! De mesch!
- EUD. D' hont deu venir?
- CRIST. Alsa, busquemla! Aquí es qüestió de treure el nas. (*Tots buscan, olorant per diferents cantons de la escena.*)

ESCENA IX

Dits y D. MEDÍ, pe 'l fondo

- MEDÍ. Bonas tardes!
- EUD. (*Topantse ab ell y agafantlo.*) Lo senyor la porta!
- CRIST. No pot ser que ve de fora.
- EUD. Donchs ne porta; no ho duptin. La porta á sobre.
- MEDÍ. Se pot saber qu' es lo que porto jo? Qu' han posat drets de consums per entrar en aquesta casa?
- CRIST. (*Acostantse á D. Medí y olorantlo.*) Sí que en porta.
- NIC. (*Fent lo mateix.*) Oh, y tall!...
- SEVER. (*Lo mateix.*) Vaya si 'n porta.
- MEDÍ. No m' atreixo á creurer que 's vulguin burlar de mí.
- EUD. No, don Medí. Es que sentiam olor de mesch...
- CRIST. Y vosté 'n porta.
- MEDÍ. Ah, ja comprench!... Y es clar, que 'n porto, tots los qu' eram aquí reunits ahí vespre, nos en vam anar carregats. ~~Traguin~~; qué no veyan en que consistia? Es lo mesch que jo ahí li portaba y vaig descuidármel á la balanseta.
- CRIST. Sort que no s' hi va descuidar la peste.
- MEDÍ. Pero, com no se 'n han adonat?
- EUD. Si; ab lo tráfech de la professó, avuy no se ha endressat la casa.
- MEDÍ. (*Talla un bocí de paper de un plech de sobre la taula.*) Miri aixó, que es curiosíssim.

Encara n'hi té un grà just. Recullimlo, que aquesta es una sustancia cara. (*Ab molt cuidado tira lo mesch en lo paper.*) M'estranya molt que vosté ó la Margarideta no se'n adonessin. Si es servit. (*Dona després de clourel, lo paperet á don Eudalt, aquest lo pren y 'l fica al calaix del tocadore.*) És dir... no ho estranyo, perque á la casa hont passa un disgust... un disgust... Diguemho clar, un disgust tan vergonyós com lo que 'ls passa á vostés...

CRIST. Sí; no es rarsa que se 'ls entorpeixi la flayre.

MEDÍ No hi pensi, amich don Eudalt, no hi pensi.

EUD. Com que no hi pensi!... Ara mes que may! perque aixó veig que va prenen peu, y s'ha de desvaneixer, y tothom te de creure que la honra de la meva filla, de la meva filla! entenen? no ha pogut ser posada en dupte...

MEDÍ Habenthi 'ls antecedents que hi ha...

EUD. Es que aquestos antecedents no hi son. Tot lo que ahí van sentir aquí... si senyor! me confesso culpable, y resulti lo que resulti... Va ser una calumnia.

MEDÍ *Alto, Alto!* Una calumnia, diu?

SEVER Ah, caratsus!

CRIST. Es dir, una calumnia...

EUD. Sí, senyor; una calumnia ab totas las campanillas. Vaig proposarme treurer la pell á n' el pobre Sumiller, qu' está molt lluny, lo pobre, de ser un canalla, qu' es un galaníssim subjecte... En substancia, qué fá? Aspirar á la *jefatura* del partit. Es una ambició molt noble y molt natural. Y las sevas fillas? Jo no 'n tich un que dir. Lo mateix que del infelis Majoral. Quí ho ha dit, que á casa seva s'hi fan cosas reprobadas? Si aixís fos, no s' hauria sapigut, avans que jo ho digués, en aquesta població que desseguida se sab tot? Lo Majoral es un bon home, que no 's cuida mes que dels seus cargols, que 'ls fa esquisits, y de criarse la virám, perque la gent honrada d' aquesta població, se li vagi á menjar ab arrós.

MEDÍ Qué 's proposa, don Eudalt, qué 's proposa? Miri que hi ha assuntos de tal naturalesa, que... *peor es meneallo.*

- EUD. Molt senzill. Ara, després de la professó, tenim refresch aquí á casa...
- MEDÍ Y qué? Pensa tal vegada aigalirnos la festa, provocant alguna qüestió?
- EUD. Penso que ab motiu d' aquest pisolabis, se reuniran aquí 'ls mateixos qu' ahi vespre hi habia reunits. Aprofitaré la ocasió per declararlos ab tota franquesa la estrafalaria que jo vaig cometrer... Perque las cosas se fan aixís... Tiraré pe 'l dret.
- MEDÍ Ay, don Eudalt!... Ay, estimadíssim don Eudalt! Miri; ja sab que 'l meu caràcter no es inclinat á treure ilusions. Pero vosté 's disposa ara á fer un pas inútil. Inútil, don Eudalt, absolutament inútil! Vosté tiri enlaire un grapat de mill; si s' empenya á forsa de paciència y perfidia 'l tornarà á recullir tot, grá per grá; la calumnia... ja qu' aixís la anomena vosté... la calumnia no 's pot tornar á recullir. La vol ben exacta la comparació de lo que passa ab la calumnia? Jo li presentaré. La calumnia es aquest grá de mesch. Aquest grá de mesch que ahi quant jo me 'l vaig treure de la butxaca, pesaba un grá just; que s' ha quedat fins avuy en lo platet de aquest tirabuquet; que 'ns va omplir á tots del seu perfum y que ara, quant l' hem recullit, encara pesaba un grá just. Vosté ja 'l te allí tancat, vosté ja 'l te allí embolicat en un paper, vosté hi té tot lo grá: l' ha recullit. Pero al mateix temps tots los qu' ahi vam concorrer á la seva tertulia vam respirar l' atmósfera d' aquesta sala, qu' encara está saturada de mesch; nos en vam anar ab las robas impregnadas de mesch; vam portar l' olor á casa nostra y ara te que per tot arreu hont hem anat nosaltres, se respira 'l perfum del mesch. Veliaquí lo que passa ab la calumnia; veliaquí lo que li passarà á vosté. Podrá recullirne 'l grá; 's pensarà tenirlo; si 'l pesa 'l trovará tot just, pero l' olor ja s' ha quedat fora, ja es per l' aire, ja es per las casas, tothom l' aspira y tothom lo dú.
- EUD. Mare de Deu! Mare de Deu! Pero no 'm deixo abatrer per rahons ni per contrarietats. Vostés veuran com del fondo d' aqueix

- pou de llot, jo 'n trech á pes de brassos la ignoscencia de la meva filla.
- SEVER Tant de bó.
- MEDÍ Es molt difícil... mol difícil.
- CRIST. Sobre tot per lo que toca al punt del casament.
- EUD. Aqueix será 'l que jo arreglaré primer que cap, perque la meva pobra filla 's moriria si perdés 'l carinyo de 'n Salvi.
- CRIST. En aixó, sí que 'm sembla que pot dir: oli m' hi ha caigut.
- EUD. Tot s' arreglará, tot, y... depressa, avuy mateix, perque de un moment al altre pot presentarse 'l pare de 'n Salvi, y de tota aquesta balumba, no 'n te de trobar ni una estella á terra. Ara anem á cumplir lo nostre deber.
- SEVER Sí, que ja es hora d' anar á buscar al pendentista.
- EUD. (A *Cristet*). Y aquells no venen ab los diaris.
- CRIST. Ja 'ls portarán; per aixó no retardém.
- MEDÍ Que passa l' hora, y don Miquel se resentirá!
- EUD. Anem; y acabat, aquí tothom, tothom á casa meva y ja veurán com se desfá la nuvolada. (Se dirigeixen cap á la porta.)

ESCENA X

Dits, QUIM carregat ab un gran paquet de periódichs pe 'l fondo.

- QUIM Senyor, aquí porto aixó.
- EUD. Ah, ah. (Als altres.) Comensin á passar, ja 'ls atraparé pe 'l camí.
- SEVER Don Eudalt, que no tardi.
- EUD. Vinch, vinch. Comensin á anar. (Se 'n van pe 'l fondo don Medí, don Sever, don Nicolau y Cristet.)
- QUIM Ahont ho deixo?
- EUD. Per ara, déixaho perqui... mira, aquí. (Indicantli una cadira del recó de la esquerra al costat del tocador, Quim hi deixa 'ls periódichs.) Després ja ho endressarém.
- QUIM Diu qu' encara no estaban impresos tots los periódichs, que no més hi habia aquets y que ja han descompost lo motllo.

EUD. Perfectament. Ja tinch arreplegada una ració de flayre que ningú l'ensumará. (*Girantse á Quim.*) Quim: ara ja sabs. Arregla aquí la taula de refresch, que quan tornem de la professó estigui tot á punt.

ESCENA XI

DON EUDALT, MARGARIDA *per la esquerra*
ab un domàs plegat.

MAR. Papá.

EUD. Adeu, filla meva. No puch detenirme, que faria tart.

MAR. Y en Salvi?

EUD. Com, en Salvi?

MAR. Qu' encara no ha vingut d' avuy.

EUD. Ja vindrá, tonteta. Deu haber tingut de tornar á casa 'l notari

MAR. Be, pero á lo menos entrar y sortir... Ay, Dèu meu! tinch una por que no se m' hagi enfadat!

EUD. Enfadat! y ara?.. Tinch d'anarmen, adeu.

MAR. Vinch á posar lo domàs al balcó. Ja he posat los altres. Veyam si vindrá molta gent á veure la professó.

EUD. A quí esperas tú?

MAR. A las noyas de can Sagrés, las de c'an Dau-ra... ja sab que sempre se 'ns umple la casa. Jo, mentres vinguin la Julia Parés y la Pepeta Elías que son las meas amigas...

EUD. Be, be. Donchs aquí 't quedas tú per rebrer á tothom. Adeu fillona.

MAR. Estigui bo.

EUD. Ja deurán ser a la iglesia. (*Mirant á Margarida.*) Pobreta! Poch podré jo, ó veurém si s' esbrava l' olor del grá de mesch. (*Se 'n va pe 'l fondo.*)

ESCENA XII

MARGARIDA. *Aviat QUIM y dugas criadas*

MAR. Ja diu bé 'l papá; deu haber tingut de tornar á casa 'l notari. Ay, benehít notari! Be n' hi costa de viatjes y be me 'n costa á mí d' horas d' esperar!... No sé com es que 'ls

que fan las lleys tenen de demanar, justament á l' hora de casarse, tots los papers y totas las diligencias. Qué no s' ho poden pensar, que en aquestas ocasions los nuvis prou feyna tenen? *(Surt al balcó á posar lo domás. Quim surt pe'l fondo ab dugas criadas, y ab las anadas y vingudas necessarias retiran á un cantó las taulas, guarnint després al mitj una taula llarga ab estoballas bonas, sobre la cual colocan després culleretas, plats, safatas ab vasos de horxata, melindros, copas y dulces, ampollas de ví y d' aygua y tot quan lo director cregui propi del refresch que es representa.)*

- QUIM *(A las criadas.)* Vaya, fillas, veniu á ajudarme y espouseuvos la son, que la professó ja está sortint y en aquesta terra las professons aviat han donat la volta. Aquesta taula fora d' aquí. *(Se 'n va ab las criadas.)*
- MAR. *(Sortint del balcó.)* Pero per ço no te dispensa de no haber vingut á dir-m' ho en una escapada. Qué costaba tant pujar y baixar per ferme una rialleta y amanyagarme ab quatre festas... Mira «Margaridoya...» Ell me diu Margaridoya... Margarida, Margaridoya... Es més graciós y te una manera de acariciar més fina! No m' ho diu ningú mes qu' ell. Margaridoya!... Es lo nom de una flor. Sí! lo nom de una flor qu' está trista perque avuy no l' ha vinguda á veure la papallona. No ho habia fet may, aixó de passar tot un dematí sense veurem! Vaja! per forsa te de estar enfadat. *(Girantse á Quim, que junt ab las criadas va arreglant la taula.)* Escolti, Quim.
- QUIM *(Acostantse.)* Qué mana, senyoreta?
- MAR. No ha vist á don Salvi, avuy per aquí?
- QUIM Sí, senyora; aquesta tarde.
- MAR. Ay, ay! Aquesta tarde ha vingut? Y com es que no m' ha dit res?
- QUIM Ah! M' ha dit que no la volia veurer, que anaba depressa.
- MAR. *(Está enfadat!... Aixó es que 'l tinch enfadat... Perque, ell venir aquí á casa y no...)*
- QUIM Si vosté 'm dispensa... Tinch molta feyna á arreglar aixó.
- MAR. Vaji, vaji. *(Quim se retira y segueix arre-*

glant la taula.) Està enfadat! Pero de qué?... Ja ha sortit la professó?

QUIM Úy!... ja fa estoneta. Aviat la tindrem aquí. (*Segueix arreglant la taula.*)

MAR. Qu' es'estrany que no hagi vingut la Julia!... ni la Pepeta!... ni las de ca 'n Sagrés... ni ningú! (*Sempre trajectant.*)

QUIM Aixó es lo que jo pensaba. Aquí que en diadas com aquestas no solem entendrens de feyna. (*La música 's va acostant.*)

MAR. Que semblarán los balcones sense ningú.

QUIM Y que ja no vindrán, porque la professó ja s'acosta.

MAR. Si sempre venen un hora avans! Ay! no sé que 'm fa! Quina soletat á casa nostra! Dèu meu, quina tristesa 'm fa aquesta música!... Jo que l'esperaba ab tanta alegria! Tinch unas ganas de plorar!

QUIM (*Acostantse al balcó ab las criadas y mirant cap á fora.*) Ah! ah! ja la tenim aquí.

MAR. No tinch ganas de véurerla.

QUIM Ja passa 'l pendó del diputat. No 'n porta poch d'acompanyament!... Aixó es una cosa lluhida.

MAR. Es que, no venir ningú!

QUIM Ah! Ja passa 'l pendó, senyoreta. Mira l'amo, quina patxoca que fa. Que 'n sab d'anar serio! Aguanta 'l cordó de la dreita. Ara mira cap aquí. Ay, ay!

MAR. Qué?

QUIM Quin posat tant estrany qu' ha fet!... Ah, ja! Es que també s'ha sorprés no veure á ningú als balcones de casa seva. (*Tornant á mirar al balcó ab lo cos enfora.*) Encara 's gira.

MAR. Alguna cosa deu passar. Per forsa te de pasar alguna cosa! Jo no m' habia vist may tant abandonada. En Salvi... be! ó pe 'l notari ó per l' enfado, podria no haber vingut; las nostras relaciones, que 'n tenim tantas, poden haber anat á veurer la professó á altres casas, pensant qu' á la nostra hi hauria tragí ab aixó del refresch... Pero la Julia y la seva cosina, tant amigas que som, habent quedat que vindrian, sabent que las esperaba, no compareixe, ni enviarme cap recado porque no estigués ab ansia... No hi ha mes; te de suchcehirlos alguna cosa. Jo m' arrivo á véureho. Quim!

- QUIM Senyoreta.
- MAR. Qué ja será á dintre la professó?
- QUIM Si de cás, no crech que se 'n falti gaire.
- MAR Donchs jo vaig á surtir. Arreglat, Maria, que m'acompanyarás á ca 'n Parés. (*Una de las dugas criadas se 'n va.*) Estich ansiosa!... estich frenética!... Dèu meu!... (*A l'altra criada.*) Pórtam la mantellina. (*La criada s' en va per la esquerra.*) Ay, Jesús! que no suchceheixi res de mal! Tinch un desfici... Me sento 'l cor esporuguit. (*Una criada surt ab la mantellina y Margarida se la posa; l' altre criada surt ab lo mocador al cap arreglada per sortir.*) Quim, si de cas vingués lo senyoret Salvi, díguili que m' esperi, que no se 'n vagi... que 'l tinch de veure sens falta. Esplíquili perque he sortit. Anem Maria. Ay, Dèu vulgui que no hi hagi cap novetat!... Dèu ho fassi. (*Desde la porta.*) Sobre tot que m' esperi. (*Se 'n va ab la criada.*)
- QUIM Está molt be. Sino que... me sembla que no vindrá. (*Continua arreglant la taula.*)

CAU LO TELÓ

ACTE TERCER

La mateixa decoració y tot en la mateixa disposició en que ha quedat. La taula del refresch está completament preparada.

ESCENA PRIMERA

MARTÍ, SALVI *pe 'l fondo*

SALVI Aném, vaja, ja som aquí. Per qué 'm necessitas?

MARTÍ Perque 't quedis. Lo papá m' ha encarregat que 't busqués, que 't portés aquí després de la professó, y que 't fes esperá perque t' ha de veure.

SALVI Corrent. Esperaré á ton pare.

MARTÍ Miram aixó! Mira quina taula per obsequiá als *paniaguados*. Dissapte 'n faré un article que se 'n lleparán los dits. Pobre llibertat! Ves si no te de venir un daltabaix que s' emporti tot aixó al dimoni.

SALVI Fins la horxata y 'ls melindros?

MARTÍ Tot! Si te de fer taula rasa. Mentres la alimentin ab *sabatillas* y *massapá*, la llibertat sempre estaré enfitada.

SALVI Donchs que la mantindrás ab pá sech?

MARTÍ Sí, senyor.

SALVI Pá sech remullat ab petroli.

MARTÍ Lo petroli ja es ún líquit reaccionari. L' última paraula del progrés; avuy per avuy, es la dinamita. Que n' hi te d' habé una arbolada, fill meu... una arbolada que no quedarà una engrunia de tot lo que veus!

SALVI Si que serà una llástima, perque fa goig. Sort que 'ls correligionaris de don Eudalt

- se donarán pressa á despatxarho. No tinguís cuydado; ja veurás, aixís qu' ells arribin, quins crits de *abajo lo existentel*... Be, y ara parlant ab serietat...
- MARTÍ Es que lo que t' he dit es molt serio.
SALVI Responme. Sabs per qué 'm crida don Eudalt?
- MARTÍ Crech que vol arreglar lo bunyol d' ahí.
SALVI Per ço 'm demana?
- MARTÍ Es clar; á tu 'l primer. M' ha dit que 'l deixés fer á n' ell, y com que li pertoca de dret, per ço callo y m' aguanto. Pero jo 'm temo que no fassi algun altre *pasticcio* dels seus... En qual cas, jo m' empendré l' assumpto pe 'l meu compte y ja veurém. Ab aixó, preparat, perque será fácil que 't torni á desafiar.
- SALVI Aném, home; déixat de *quijotadas*.
MARTÍ Ah, no! O 't casas ab ma germana, reconeixent que no ha perdut l' honor...
- SALVI No 'n parlém.
MARTÍ ~~6~~ Al contrari...
- SALVI Te dich que no parlém d' aqueix negoci, ó m' en vaig sense esperar á ton pare.
- MARTÍ Be, corrent. Espera al papá. Si de cás, més tart será lo que convinga.
- SALVI No estich per doná ni per rebre cap explicació!
- MARTÍ Ja son aquí 'ls zulús. Sents lo trepitj? Ay, pobra taula!
- SALVI No la demanabas? Ja t' arriba la dinamita.

ESCENA II

Dits, DON EUDALT, DON MIQUEL, DON MEDÍ, CRISTET, DON SEVER, DON NICOLAU, senyors y menestrals, tots mudats y vestits de negre ab casaca, levita, paltó ó americana. A son temps QUIM y una criada.

- EUD. Vagin passant. Don Miquel... si es servit...
(*Fentlo passar al devant molt obsequiós aixís com ab tots los demás.*)
- MIQ. *Bravo! bravo!* Que passi tot l' acompanyament. (*Tots van entrant y repartintse convenientment per la sala.*)
- NIC. *Amigo, amigo!* Aixó sembla la taula del festí de Baltasar. Quina abundancia!

- CRIST. Ja 's necessita. (Com que 's proposa tapar la boca de tots!)
- SEVER. Qué me 'n diu, don Miquel? Aixó no 's veu sino en lo real palacio.
- MIQ. No veig gelats. Qué saben si hi haurá gelats?
- MEDÍ. No, senyor, no ho crech. Es dir que vosté hauria volgut pendrer un gelat?... Será un disgust pe 'l nostre amich don Eudalt. Qué hi ha gelats? Vostés saben si hi ha gelats?
- SEVER. (*Baix á don Medí.*) Calli, home, que crech que no n' hi ha!
- MEDÍ. Te rahó, te rahó! No posém al amo de la casa en ridícul.
- CRIST. No hi ha gelats, pero tindrà aygua fresca á dojo.
- MIQ. Ah, be, be, be, sí!... Perfectament!
- MEDÍ. Un' aygua fresquíssima. Tapém las faltas de la casa.
- EUD. (*Qu' ha estat fins ara entremitj de la gent.*) Acomódintse com vulguin. Vostés mateixos. Quim! comensa á repartir plats. (*Quim y la criada reparteixen plats á tothom. Don Eudalt se dirigeix á Salvi.*) Hola, Salvi!
- SALVI. Aquí 'm té.
- EUD. Fesme 'l favor d' esperar-te una mica; d' aquí una mica 'm sentirás.
- SALVI. Es que jo no he vingut...
- EUD. Ja 'm sentirás... Fesme aquest favor; espérat una estona.
- SALVI. Es que li adverteixo...
- EUD. Pren alguna cosa mentres tant.
- SALVI. Gracias. No tinch ganas de pendrer res. (*Tothom s' ha anat servint pastas, dulces, etc., y van menjant repartits en diferents grupos, uns assentats, altres drets. Quim y la criada passen las safatas ab vasos d' aygua clara, horxata, etc., etc.*)
- MEDÍ. (*Desde 'l seu grupo.*) Y l' hereuhet que no refresca?
- EUD. Noy: qué no prens alguna cosa?
- MARTÍ. (*Qu' ha permanescut retret ab afectada actitud.*) Jo no m' assento á la taula del presupuesto.
- EUD. Lo qu' has de fer tu, que no comensém!
- MARTÍ. A mí no 'm pertoca menjar turró; soch opositor.
- CRIST. Aném, home! y aixó qué te que veurer?

- EUD. Pren alguna cosa, home, y no 'm comprometis.
- MARTÍ Està be; pero consti que no 'm vench per un grapat de melindros y que continuo sent...
- EUD. Sí! totas aquellas cosas enverinadas. Ja ho sabém, ja 'n tenim las calsas plenas y ningú te las disputa. Ara menja y calla. Te; vina. (*S' acostà ab ell á la taula y li guarneix un plat; al entregarli li diu en veu baixa:*) També haurias pogut venir á la professó...
- MARTÍ Jo no vaig ahont no 'm pertoca.
- EUD. (*Baix.*) No cridis, estrafalari! No veus que jo 't parlo en veu baixa?
- MARTÍ Donchs no se 'm fiqui al sagrat de la conciencia.
- EUD. (*Dantli 'l plat.*) Te, tel!... ficat' hi aixó. (*Se dirigeix al grupo de don Miquel.*) Cóm va aixó, mi senyó don Miquel?
- MIQ. Qué diu?... Ah, sí! Perfectament! Perfectament!
- MEDÍ Sino que 'l senyó s' hauria pres un gelat.
- CRIST. No li fassi pensar, home.
- MEDÍ Com ne mostraba tant desitj...
- CRIST. Y be, no es pas cap prenyada.
- EUD. Tot ha sigut no atinarhi.
- MIQ. Qué diu? qué diu?
- CRIST. Que no n' hi ha de fets.
- MIQ. Ah, sí! Ho he sentit perfectament. Jo li agraheixo molt l' atenció.
- SEVER Qué no l' invita á dirnos quatre paraulas?
- MEDÍ Potsé 'l posi en berlina; no tothom es orador.
- NIC. Díguili, díguili que parli.
- MEDÍ Res! Indiquemli! Si de cas se talla, ja 's troba entre amichs. Don Miquel... (*Rodejant á aquest parlantli baix pero ab animació.*)
- SALVI Don Eudalt.
- EUD. (*Acostants' hi.*) Qué vols, Salvi?
- SALVI Qué va gaire llarch aixó?
- EUD. Ara, ara desseguida.
- SALVI Es que probablement aquesta tarde arribará 'l meu pare, y no voldria que 'm trobés aquí.
- EUD. No fassis res fins que 'm sentis.
- SALVI Don Eudalt, jo ja tinch lo meu partit pres.
- EUD. Ja 'l cambiarás. Espérat; ja veurás com cambias d' opinió.

- CRIST. (*Desde 'l grupo que rodeja á don Miquel.*)
Senyors, un poch de silenci.
- MEDÍ Que 'l nostre diputat va á brindar.
- MARTÍ (*Qué 'n sentiremos de bestiezas!*)
- EUD. *Bravo, bravo!* Tots estém pendants de la seva veu.
- CRIST. *(Anant á la taula y tornant ab una copa de vi que ofereix á don Miquel.)* Si es servit, don Miquel; es d' aquell del seté dolor.
- MIQ. No, gracias. Jo no bech vi.
- EUD. Vol licor de dama? Aquí hi ha *Lluvia de oro; Crema de cacao...* (*Ensenyantli las ampollas.*)
- MIQ. M' enterboliria. Brindaré ab horxata.
- MEDÍ Será un brindis refrescant. (*Don Miquel pren un vas d' horxata y sostenintlo se colóca al mitj; tots lo rodejan ab gran atenció.*)
- MIQ. Senyors, vaig á espresarme en catalá, perque 'l catalá es la llengua de la nostra cuna.
- MEDÍ Be, vaja... Del nostre bresol.
- SEVER Just! En catalá, en catalá.
- MEDÍ (*Baix á don Nicolau.*) Sí, será millor, perque en castellá li costa molt de fer lo *ceceo*.
- MIQ. En moments com los actuals, seria necessaria tota la elocuencia d' un Mirabeau, per poder dir tot lo que jo voldria... Jo voldria dir molt, senyors... Jo voldria dir molt!... Pero... la vritat será, que diré molt poch.
- CRIST. Sí; hi ha cosas, que mes val callá.
- SEVER Per ço, tots l' entendrém.
- MIQ. Y per qué diré molt poch?... Crech que no tinch d' esplicarho; crech que tothom me compren prou.
- CRIST. Ja ho crech, burrango!
- SEVER Que 'n porta de cúa aquest discurs!
- MIQ. Nos trovem en un moment histórich en que jo acabo de ser pendonista per designació unánime dels meus correigionaris... Acabo de dur lo pendó... aqueix pendó que d' avuy en devant será 'l dia mes felis de la meva vida... aqueix pendó que encara 'l tinch sobre 'l meu cor, y qual emoció no 'm deixa produhir com jo desitjaria. Ab aixó, senyors, brindo per Sant Domingo gloriós, qual altar hem inaugurat avuy de manera tant faustuosa; d' una manera... com acabo de dir, tan faustuosa; d' una

manera... tan faustuosa, repeteixo... y brindo també pe 'l Comité que tant alts manté 'ls principis de la nostra bandera, y finalment brindo per tot lo districte que algun dia se conquistarà un nom á la historia si continúa com fins ara, procedint ab acert en la elecció dels seus diputats. He dit.

TOTS. *Bravo! Bravo!*

SEVER. Senyor don Miquel, una abarrassada! (*L' abraassa.*) M' ha entussiasmat.

MEDÍ. (*A Cristet.*) Hi ha hagut algunas entrapassadas.

NIC. *Ja se ve*, com éll no s' ho sent.

CRIST. Un diputat, en sabent dir que sí y que no, ja no necessita mes palica.

EUD. (*Donant la mà á don Miquel.*) Molt be, don Miquel, molt be!

MARTÍ. (*Prenent una copa de sobre la taula.*) Ara brindaré·jo.

EUD. (*Girantse á Martí.*) Y ara!... qué vols que tots los convidats se possin á correr? Fes lo favor de callá!

MARTÍ. A mí ningú 'm posa la mordassa... (*Aixecant la copa y cridant.*) Senyors!

EUD. Noy!... mira que 't desheredo!

MEDÍ. Silenci, silenci. Lo fill de don Eudalt va á brindar. (*A don Miquel, cridant.*) Lo fill de don Eudalt. (*Tothom se gira y fa rotllo.*)

EUD. Sant March, santa Creu, santa Bárbara no 'ns deixeu!... Que 'n deurá sortir ara d' aquesta boca?

CRIST. No s' espanti, que 'l diputat es sort.

MARTÍ. Senyors: coneguts los meus antecedents polítics, tots vostés se deuen esperar que jo brindi pe 'l triunfo de la bandera roja.

EUD. Jesús, Maria y Joseph!

MARTÍ. Donchs s' equivocan de mitj á mitj. Nó brindo per la liquidació social, ni per l' abolicció de totas las formas de govern, ni per la restitució del home al estat salvatge...

MEDÍ. (*A don Eudalt.*) Encara..

MARTÍ. No, senyor. Tot aixó per mí es poch.

EUD. Ave, Maria Puríssima!

MARTÍ. Jo brindo pe 'l caos.

EUD. Sant Antoni gloriós!

MARTÍ. Pe 'l caos, qu' es lo verdader estat d' igualtat, porque com dintre del caos no hi ha

res que sigui res, per ço resulta que tot es igual. Jo en la naturalesa no considero al home, considero la molécula. Perque tot es materia y sent tot materia no pot haberhi mes igualtat que la igualtat de las moléculas...

EUD. Prou, prou!... Calla, que ja 'ns tens á tots extemordits!

MEDÍ Aixó es disolvent.

CRIST. Jo no l'entench de re.

MARTÍ Brindo, donchs...

EUD. Que callis, te mano!

SEVER Sí, per Dèu, Martinet!

MARTÍ Se m' imposa la forsa! *Fuerza y materia.*
No dich res mes. (*Deixa la copa sobre la taula.*)

EUD. (*Dirigintse compungit á don Miquel.*) Dispensi, don Miquel, dispensi.

MIQ. Molt be, molt be. Ha parlat molt be.

CRIST. No ha sentit ni una paraula.

MIQ. (*A Martí.*) Perfectament. Lo felicito y celebros que 'ls dos estiguen tant conformes en tot.

SALVI (*Sense mourers de la cadira.*) Don Eudalt.

EUD. Ara, Salvi, ara... Vaig á pendrer la paraula.

MARTÍ (*A don Eudalt.*) Qué va á tractar del asunto? Vegi, que l' honra de casa queda ben restablerta.

EUD. L' honra de casa y la felicitat de la Margarideta. (*Posantse al mitj de la sala y aixecant la veu.*) Senyors!

SEVER Ah, ah!... Don Eudalt... Parla don Eudalt. (*Tothom escolta.*)

EUD. Vaig á fer un brindis que 'ls sorprendrá á tots. Brindo: saben per qui brindo?... brindo per en Sumiller. (*Asombro general, los circumstants murmuran entre ells.*)

CRIST. Qué diu ara?

EUD. Sí, senyors; tal com ho senten. Brindo per don Pere Advíncula Sumiller, á n' al qual ahí, en aquest mateix siti, vaig ofendre d' una manera grave, aixís com á la seva estimabilíssima familia, de la qual declaro que no n' he tingut may un que dir.

MIQ. (*A Cristet.*) Qué diu?

CRIST. Que sé jo lo que s' embolica (No te 'n enteraré pas!)

MIQ. (*A Medí.*) Qu' es lo que diu?

- MEDÍ No ho entench, don Miquel, no ho entench.
EUD. Lo que 'ls vaig explicar ahí vespre, del pobre Sumiller y de la seva filla gran, qu' es una noya de totes prendas... y del intelís Majoral, qu' es un altre home de be, no va ser altra cosa que una invenció meva. Y com tota ella va anar á caure sobre 'l front immaculat de la meva filla...
- SALVI (*Posantse dret.*) Permétim don Eudalt. Es per sentir aixó, per lo que vosté m' ha cridat?
- EUD. Sí, perque ara faré veure...
- SALVI Donchs me retiro y sento que m' hagi fet perdre tant temps.
- EUD. No tens dret á negarte.
- SALVI Totas las explicacions me sobran y tot es ocios, per ferme vacilar dins del meu propósit. (*Airat.*)
- MARTÍ Te dich que no te 'n anirás.
- SALVI No tinch res qu' escoltar ni tinch res que dir. Senyors, passinho be. Don Eudalt estigui bo.
- EUD. Pero home, escolta...
- SALVI Passinho be. (*Se 'n va resoltament.*)
- MARTÍ (*Corrent á la porta.*) Ja 'ns veurem las caras, miserable, mal caballer! (*Se 'n va.*)
- MIQ. (*A Cristet.*) Pero, qu' es? qué passa?
- CRIST. Lo nuvi que desnona á la núvia.
- MEDÍ Es tan com natural.

ESCENA III

Dits, menos SALVI y MARTÍ

- CRIST. (*Aixó es matrimoni desfet. La cosa marxa.*)
MEDÍ Es sensible que justament ell á qui en primer lloch s' hauria de convence...
- EUD. No hi ha cuidado. A n' ell ja 'l convencerá la noya. Jo 'l buscaré particularment. Ara escóltinme y convéncinse vostés.
- CRIST. (*A don Miquel.*) Diu qu' escoltém.
- MEDÍ (*Al mateix.*) Que l' escoltém.
- MIQ. Sí, sí; ja escolto.
- EUD. Com los hi anaba dihent, senyors... Tot lo qu' ahí 'ls vaig explicar, va ser una impostura. Ni la Barbareta Sumiller va, á las tardes, á ca 'l Majoral, ni á ca 'l Majoral se hi

fa cap cosa que no sigui honesta, ni tenen d'abstenirse de entrarhi las noyas de be, á cullirhi flors, ni encara que hi entressin las once mil verges totas plegadas, perdrian un sol argens de sa puresa) y podrian tornarsen al Paradís tan puras y tan santas com n' haurian baixat. Me creuhen, senyors?

- NIC. Sí, don Eudalt, per la meva part...
- SEVER Y per la de tots.
- CRIST. Si, home, sí. No es pas cap sentència de mort.
- MEDÍ Es lo millor arreglo què podria trobarshi.
- EUD. Me creu, don Miquel?
- MIQ. Com?... Ah, sí, sí, perfectament!
- CRIST. (No s' ha enterat d' una paraula.)
- EUD. Ab aixó, sentats los anteriors precedents, resulta qu' encara que la meva filla va entrar ahí á la tarde, á ca 'l Majoral, ni aixó perjudica 'l seu concepte, ni la seva honra, ni pot causar á la pobretā cap dany en la seva felicitat y en la estimació de la gent. No es aixís?
- NIC. Be es aixís.
- MEDÍ Be fóra aixís.
- EUD. No están tots en que aixó es lo que resulta?
- SEVER Tots hi estém.
- EUD. Donchs, be; ja está acabat tot. Ja tinch á la noya... á la filla meva, salvada de la ignominia que l' amenassaba. Ara 'ls demano un favor. (*Tots s' agrupan á son entorn.*)
- MIQ. (*Que 's queda sentat, á Cristel que tampoch se mou.*) De que 's tracta ara?
- CRIST. Ca! de res. No s' incomodi.
- EUD. Jo 'ls ho suplico, senyors. Ara que ja 'ls he convensut, que la cosa s' acabi aquí y martin totas las malas veus que corrin per la ciutat. Pero sense fressa. Cadascú que 's dirigeixi á n' als de fóra á qui hagi enterat d' aquest assumto, y particularment, sense que trascendeixi res, que fassi desvaneixer la nuvolada. Ho farán?
- TOTS Sí, sí!
- EUD. Puch estrenyels la má á tots?
- TOTS Sí, senyor; sí, senyor.
- EUD. (*Estrenyent la má á tots ab efussió.*) Gracias! Gracias! Muchas gracias! (*Arrivant á don Miquel.*) Gracias, don Miquel. (*Tornant al grupo,*) Y sobre tot... Perque si la

noya no 's casaba ab en Salvi, 's moriria... Se 'm moriria, senyors; no duptin que se 'm moriria! De 'n Salvi ja m' en cuidaré; pero 'l seu pare... Lo seu pare está per arribar de l' un moment á l' altre, y es un home puntós... y delicat... Que no s' enteri de res; ni una paraula, ni un gesto... Per mort de Dèu!

SEVER No tingui por.

EUD. Aixís, donchs, ja estich tranquil. La noya está salvada. Per lo que toca á mí, si la meva conducta 'ls sembla vituperable, si me 'n volen castigar, si 'm creuhen indigne de seguir figurant al frente del partit, jo aquí mateix los presento la dimissió de tots los meus cárrechs.

CRIST. Quin daltabaix de presidencias!

NIC. Vosté dimitir! No pot ser.

SEVER Vosté no 'ns deixa.

MEDÍ No veu lo desencadenament d' ambicions qu' aquí hi hauria?

MIQ. (A Cristet.) Qué diu?

CRIST. No ho vulga saber.

NIC. Vosté sempre será 'l nostre *jefe*, don Eudalt. Vosté es lo nostre president perpetuo. No 'ns ha dit que tot aixó quedés olvidat? Donchs ja ho está.

SEVER Ara tornémsen á la política.

NIC. Y per donar á aquesta festa un digne coronament, proposo que 's dirigeixi un telegrama als nostres amichs de Madrit, saludantlos en nom de tota la nostra comunió.

MEDÍ Ja estem autorisats per tant?

EUD. Com que no? Si m' apuran, lo poso en nom de tota la provincia.

CRIST. Aixó ray que no 'l farà pesar cap lliura mes.

EUD. S' acorda l' expedició del telegrama?

TOTS Sí! sí!

EUD. *Aprobado.*

MEDÍ Allí dalt ne fan tan poch cas!

CRIST. (A don Miquel.) Un parte télégrafo á Madrit!

MIQ. Ah, *bravo!* Gran pensament! (A Cristet.) Ja ho habia sentit.

MEDÍ Y aqueix telegrama, quí 'l redacta?

CRIST. Don Eudalt.

- MEDÍ *Alto, alto, alto!...* Jo crech que s' hauria de nombrar una comissió.
- EUD. Vostés mateixos. Jo, y qui més?
- NIC. Don Sever y 'l senyor arcalde... y 'ls dos senyors. *(Dos dels presents.)*
- SEVER Jo?
- MEDÍ *(Baix á don Sever.)* Vagi, home; no siga tonto!
- EUD. S' aproba que siguem los cinch? *Aprobado.* Entrém al despatx, que hi ha quietut. *(A don Medí.)* Veu com hem espantat la olor?
- MEDÍ Dèu ho fassi.
- EUD. *(A Cristet.)* Ja tinch tots los coloms al colomar.
- CRIST. Menos 'l nuvi, que no vol entrarhi.
- EUD. Aqueix, deixeulo estar. Aném, senyors?
- MEDÍ Ja cal que pensin be lo que diuhen.
- EUD. Deixim fe á mí, que no 'n vindrá cap conflicte. *(Entra per la dreta seguit de don Sever, l' arcalde y 'ls altres dos senyors.)*

ESCENA IV

CRISTET, DON MIQUEL, DON NICOLAU,
senyors y menestrals.

- MIQ. Lo nostre pobre amich, está trastornat... está trastornat. Aqueixos fills!... Y particularment si es una filla.
- CRIST. Ah, sí! Ja pot dirho.
- MEDÍ Qué diu ara aquest bon senyor?
- CRIST. Déixil estar. Encara se las heu de la feta d' ahí. Com que jo no he estat de humor per ferli de consueta, no s' há enterat de res de lo qu' ara ha dit don Eudalt.
- MEDÍ Y donchs, que 's pensa qu' hem fet aquí?
- CRIST. Qué sé jo! Potsé 's creu que 'l pare ha desheradat á la filla, ó que la vol tancar á ca 'n Matamoros.
- MIQ. *(Acostantshi.)* L' honor de una noya, es tant delicat... tant delicat.
- CRIST. *(A Medí.)* Ja veu si está ben be á tres quarts de quinze.
- MEDÍ Y qui 'l treu del error, si será tirarli en cara la sordera, cosa que la agravía tant?
- CRIST. Ah! jo no li dich res.

MEDÍ Ni jo tampoch.
NIC. (*Desde la porta.*) Hola, hola! Aquí 'ns arri-
va la pubilleta.

ESCENA V

Dits, MARGARIDA y la criada

MAR. Dèu los quart.
NIC. Y á vosté, Margarideta. (*Tots la saludan.*)
MAR. (*Treyentse la mantellina y donantla á la criada.*) Te. (*La criada se 'n va.*)
CRIST. Dèu la quart, Margaridoya. (*Comensém á fe 'l promés.*)
MAR. Don Miquel, servidora de vosté.
MIQ. Als peus de vosté, senyoreta. (*A Cristet.*)
Malaguanyada!
CRIST. (*A Medí.*) Veu? Ara trova qu' es mala-
guanyada.
MEDÍ Sí, pero, qui li diu que no ha sentit res?
NIC. Con que... vosté no ha volgut honrnarnos
assistint á n' al refresch...
MAR. Son cosas de senyors sols. A més, he tingut
de sortir perque m' he posat ab un' ansia...
Figúrinse, que no ha vingut ni una ánima
á veure la professó...
MEDÍ Sí, be... No 'n parlém, no 'n parlém...
MAR. Oh! es qu' ha sigut una cosa molt estranya.
Me he posat ansiosa, y m' he arriuat á casa
de las amigas de mes á la vora. Pero, gra-
cias á Dèu, á cap li suchsehia res.
MEDÍ Casualitats... coincidencias.
MAR. Pero que espantan.
NIC. Ja tornaré tothom. Sent Margarideta? Lo
dia d' un' altre professó ó un' altre festa, ja
's veurá aquesta casa novament concorre-
guda.
MAR. Oy, no faltaba mes!
CRIST. Vol pendre alguna cosa Margaridoya?
MAR. Ay, ay!... Margaridoya 'm diu?
CRIST. Com lo seu promés. Un vaset d' horxata ab
quatre melindrets?...
MAR. Gracias; no 'n tinch ganas. Prénguin, prénguin
vostés.
NIC. Ja ho hem fet nosáltres.
MAR. Y que no se 'n emportan res?... Es dir que
vostés aquí refrescant y las senyoras y las

fillas no n' han de tastar!... Alsa, alsa, ningú surt d' aquí sense 'l paquet. (*Anant cap á la taula.*)

MIQ. (*Mirántselá tot sol.*) (Malaguanyada!)

CRIST. (*Acostantshi.*) Malaguanyada!

MIQ. Ara ho estava pensant.

CRIST. Sí, sí! (Ja las tens ben aparedadas.)

MAR. Per la seva noya, don Nicolau.

NIC. Sí, pero, ahont m' ho fico?

MEDÍ A la butxaca se li esmicolará tot... Al mocador no es regular, porque no som llevadoras.

MAR. Ja portarán paper. En nom de Dèu, allí n' hi ha de diaris!

CRIST. Diaris aquí. (*Senyalant los que ha deixat Quim al recó de la esquerra.*)

MEDÍ Vaturalisto! *La Trompa Intrépida.*

MAR. Prénguin, prénguin y fassin paperinas. (*Tots prenen diaris, ne fan paperinas de totas las hetxuras y las omplen de dulces de la taula*)

MEDÍ Que no semblém massa llaminers.

MAR. (*Omplint papers de dulces.*) Y vosté, Cristet?

CRIST. (*Sempre molt afable.*) Gracias... moltas gracias. Dèu li pagui, filla meva. Pero com tardaré á tornar á Sasgayolas, ja fora tot passat.

MAR. Donchs, vingui. Fassim uns quants ~~papers~~ ^{papers}, que 'ls vuy enviar.

CRIST. Aixó, sí; tot lo que vosté vulgui ~~manar-me~~. (*S' acosta á fer varios papers de duices.*)

MAR. Vuy enviarne á totas las amigas, que no han vingut, porque no 's pensin que m' he agraviat.

CRIST. (Jo t' ajudaré á fer la escampada.)

NIC. (*Acostantse á don Miquel.*) Pobreta! 's veu que ne estava ben ignoscenta.

MIQ. Ja ho pot dir. Malaguanyada noya, que no tingui millor cap.

NIC. Qué diu ara?

MEDÍ No 'l corretxeixi! déixil estar.

ESCENA V

Dits, DON SEVER, per la dreta

SEVER Senyors, haurá de fer l' obsequi de venir algú mes, porque no 'ns podem avenir sobre 'ls termes d' aqueix telegrama.

- MEDÍ Y aixó, que l' escriuhen en vers?
- CRIST. Cualsevòl diria que l' han de pujar á pes de brassos, d' algun pou.
- SEVER No sé que dirlos; no 'ns entenem.
- MEDÍ Res; nombrarém un' altra comissió! Vostés tres si 'ls sembla. (*Designant á tres dels circumstants.*)
- SEVER Sí; vinguin, vinguin, perque hi ha una *pelotera*.
- NIC. Es dir, qu' aixó serà cosa llarga.
- SEVER Molt laboriosa 's presenta.
- NIC. Ah! Donchs jo ja comenso á fer falta á casa.
- SEVER Ja ha dit don Eudalt que no 's molestessin; que 'l que tingui pressa no fassi compliments, y qu' á la vetlla ja 's tornarán veure.
- NIC. Donchs nos en anirém.
- MEDÍ També jo.
- SEVER Com vostés vulguin. Entrin vostés. (*Entra per la dreta ab los tres designats.*)
- NIC. Passiho be, Margarideta.
- MAR. Ja han fet tots lo seu paquet.
- NIC. Sí, senyora; y tantas gracias. Miri: cadascú se 'n porta 'l seu. (*Tots los presents s' acostan á despedirse, portant cada un lo seu paquet.*)
- MAR. Ara enviaré aquets altres.
- CRIST. Aquí 'ls te amanidets.
- MAR. Quim! Quim!
- MEDÍ (*A don Miquel.*) Vosté, don Miquel, se queda?
- MIQ. No vuy deixar sol á don Eudalt. Lo veig disposat á ferne alguna contra la seva filla... y 'm quedo per contenir-lo.
- MEDÍ Ah, molt be!
- MIQ. De lo contrari, crech que aquí hi hauria un drama.
- CRIST. Jo 'm quedo al seu costat.
- MAR. Passinho be. Memorias. Estiguin bons. (*A n' als circumstants que s' estant despedint d' ella.*)
- NIC. Servidor de vosté, don Miquel.
- MIQ. (*Ab gravetat.*) Passinho be, senyors. Vagissen tranquils, que jo 'm quedo aquí. *Medí, Nicolau y convidats se 'n van pe 'l fondo tots ab lo paquet á la má.*

ESCENA VI

MARGARIDA, DON MIQUEL, CRISTET
QUIM *per la esquerra*

- QUIM   Qué 'm demanaba, senyoreta?
MAR.   Tingui; prengui aquestos paquets y pórtils desseguida. Un á casa l' Elías, un altre á ca 'n Daura, á casa donya Assunció, á ca 'n Rius... y aquest més gros á casa las mes-tras. De part meva.
QUIM   Está molt be.
MAR.   Y de camí arrivis á la fonda á veure si hi ha 'l senyoret Salvi. Díguili que hi va de part meva á saber si hem renyit... á veure si m' ha deixat.
CRIST.   (No te 'n veurás d' altre.)
QUIM   (Pobreta! 'M sembla que sí.) Está molt be. (Se 'n vá pe 'l fondo ab los paquets.)

ESCENA VII

Dits, menos QUIM

- MAR.   Don Miquel, ara li arreglaré un plat per vòsté... un *ramillete*.
MIQ.   Qué diu?
CRIST.   Que li vol fer un *ramillete*... per las senyoras!
MIQ.   Permetim, permetim... Ja veurá. Vosté vol escoltarme, senyoreta?
MAR.   Sí. senyor. Ab molt gust.
CRIST.   (Déixem fer 'l sort, que Nostre Senyor l' inspira.)
MIQ.   Escolti, escolti... d' aixó... Cóm se diu?
CRIST.   (Ab melositat.) Margaridoya.
MAR.   No!... Margarida. (*Cridant.*) Margarida!
MIQ.   Ah, sí! Perfectament: Margarida. Donchs jo estich enterat de tot, Margarida; y la invito á seguir un bon consell, abandonant aqueixa alegria, aqueix atarantament, que en la actual ocasió no li escau, y guardant una compostura que 's digui millor ab lo que deu fer una senyoreta... qu' ha fet... lo que vosté ha fet.
MAR.   (A *Cristet.*) Qué diu?
CRIST.   Oh, no l' entench! Com es diputat...
MIQ.   M' espresso ab aquesta severitat, per ferli á vosté més be.
MAR.   (*Rompent á plorar.*) Pero qu' he fet jo, pobre de mí.
CRIST.   Diu qu' ha fet ella?

- MIQ. Vosté ja ho sab, filla meva; no vulgui que li repeteixi. Jo no més he volgut aconsellar-la. Jo 'm proposo intercedir ab lo seu papá, qu' está irriadíssim...
- MAR. Ab mí! Pero, qué passa?
- MIQ. Fôra, fôra. Confíhi en mí.
- MAR. (*Sempre plorant.*) Si jo ja ho he dit, que aquí passaba alguna cosa!... Pero, qu' es?... qué hi ha? Díguinmho... Ay, Deu meu!
- CRIST. No 'n fassi cas... no 's trastorni, Margarid... eta.
- MIQ. (*Prenent la mà de Margarida.*) Vaja, vaja, consolis, filla meva; y retiris al seu quarto, qu' es hont li pertoca estar tancada. (*Acompanyantla cap á la esquerra.*)
- MAR. Jo tancada! Reina Santíssima! Jo tancada! Per qué? Qu' he fet jo?... Quina culpa es la meva? Papá!... Ay, Deu meu! (*Desvaneixentse.*)
- CRIST. Li agafa alguna cosa. María!
- MIQ. Animis, Margarideta, animis.
- CRIST. (*A la criada que surt pe 'l fondo.*) Acompanya á la senyoreta al seu quarto.
- MAR. (*Caminant cap á la esquerra, sostinguda per la criada y Cristet.*) Ay, pobre de mí! Ja ho he dit que passaba alguna cosa!
- MIQ. Vagi, vagi, y deixim fer.
- CRIST. Sí; deixi fer al senyor, qu' es diputat. (*Margarida entra per la esquerra ab la criada*)

ESCENA VIII

DON MIQUEL, CRISTET

- CRIST. *Amigo, me l' ha ben trastornada.*
- MIQ. Sí, ara sí; perque lo pes de la culpa li cau á sobre, pero 's veu que te un capet molt aixelabrat. Llástima de criatura!

ESCENA IX

Dits, lo senyor PALAU, pe 'l fondo

- PALAU *Deo gratias.*
- CRIST. Endavant.
- PALAU Servidor de vostés. He trobat la porta overta...
- CRIST. Sí; avuy es día de trull...
- PALAU Aixís ho comprench. Don Eudalt?
- CRIST. Es á dins qu' está ocupat.
- PALAU Si li passessin recado, ja 's desocuparia.

M' està esperant.

CRIST. Ah, caramba! Quí es vosté y perdoni?

PALAU Anastasi Palau, pare del futur espòs de la filla de don Eudalt.

CRIST. Ah! vosté es lo pare de don Salvi?

PALAU Al servey de vosté. Tenia d' arribar ahí, pero en lloch de dos dias que pensaba **determinarme** á Barcelona, me n' hi he **detingut** tres, y aixó es lo motiu del retard. A més,

que jo may aviso, perque no m' agrada que m' esperin. Fa mitja hora qu' he saltat de

la tartana... perque no he pogut veni en lo cotxe... He tingut d' entretenirme á Mar-

torrell... y no he fet més que pujar á la fonda per espolsarme una mica, venintmen desseguida cap aquí.

CRIST. Be, home, be! Donchs vosté es lo pare de don Salvi.

PALAU Crech que ja ho he dit.

CRIST. Es vritat, sí qu' ho ha dit. ¿Y no ha vist al seu noy encara?

PALAU Crech també haver dit que no he vingut en lo cotxe. Ab aixó, 'l meu fill ja no m' esperaba. Jo m' ^{creya} trovarlo aquí.

CRIST. No senyor. No hi ha sigut de tot avuy.

PALAU Es estrany.

CRIST. (Ab intenció.) Be ho es.

PALAU Y don Eudalt?

CRIST. Ara li farém entrá 'l recado. Lo criat, crech qu' es fora. Quim!

ESCENA X

Dits, QUIM

QUIM Qué 'm crideu?

CRIST. (Baix.) Digam vosté.

QUIM Qué mana, senyor Cristet?

CRIST. Passa recado á don Eudalt...

QUIM Don Eudalt es fora de casa. Jo l' he trovat ara, venint, y m' ha dit qu' entrés á manifestar á don Miquel...

CRIST. Miri, don Miquel.

MIQ. Qu' es?... qué diu?

QUIM (Cridant.) Que diu l' amo, qu' ha surtit ab los altres senyors per anar á llegir lo telegrama qu' han fet á ne 'ls amichs del casino... que torna desseguida.

MIQ. Ah, be! No cridis, no cridis; m' he enterat perfectament. (Quim se 'n vá.)

- PALAU Encara está tan afectat ab aqueixa farsa de la política?
- CRIST. Lo mateix.
- PALAU Y la noya?
- CRIST. Es al seu quarto que s' ha trovat una miqueta indisposada.
- PALAU Sent aixís, que descansi. M' esperaré.
- CRIST. Sab qué farém?... Perque don Eudalt potser s' entretindria. Jo m' arrivo á durli l' avis.
- PALAU Home, tantas gracias.
- CRIST. Aquí 'l deixo ab lo senyor. Es lo diputat á Corts del districte.
- PALAU (*Saludant á don Miquel.*) Molt senyor meu.
- CRIST. (*A don Miquel.*) Lo senyor Palau, pare del promés de la Margarideta.
- MIQ. Ah! *Bravo*. Tinch una satisfacció...
- CRIST. Aquí 'ls deixo. Fins á després. (*Se 'n vá pe 'l fondo.*)

ESCENA XI

DON MIQUEL, SENYOR PALAU

(*Pausa*)

MIQ. (*Acostantse molt gravement á Palau.*) Com amich íntim y com correigionari polítich que soch del amo d' aquesta casa; com interessat, vivament interessat... interessat vivament... en la ditxa y 'l porvenir de una pobre noya... més lleugera que culpable... y menos culpable que lleugera, jo l' exorto, senyor... Palau, á que moderi la indignació... justa, si vosté vol... y si vosté vol justíssima, de que te d' estar possehit. Escóltim, si á vosté li plau, y concedeixim en aquest assumpto la intervenció que jo solicito y que 'm correspon.

PALAU No l' entench d' una paraula.

MIQ. Assentis. (*Lo fa seurer y ell s' asseu.*)

PALAU Qué 's proposa aquest diputat?

MIQ. Don Eudalt está plé de cólera y 'm temo que caigui en un excés de rigor massa exagerat. Al cap y al últim, li correspon ser pare avans que jutge, y aixó es lo que jo 'm proposo conseguir. Per ço es menester que vosté 's contingui.

PALAU Permetim que li digui que no l' entench.

MIQ. Oh, s' encent, s' encent! Ja ho veig que se encent; pero, fill meu, per aquestos cassos es per quan necessitan la calma las personas sensatas.

PALAU Be, pero, quíns cassos? qué sucseheix?
MIQ. Lo fill de vosté s' ha conduhit molt dignament. Ni un crit, ni un arrebató. Molt digne.

PALAU Lo meu fill?

MIQ. Pero lo qu' es don Eudalt... ja li dich, fora de si... ne faria alguna. Ara, fa poch, després del meu brindis... perque he brindat, sab?... he dit quatre paraulas qu' han sigut molt aplaudidas. A continuació ha parlat don Eudalt y s' ha expressat en termes molt y molt rigorosos. Si no hi intervinguessim nosaltres, tinch por fins de qu' arrivés á matarla.

PALAU (*Aixecantse.*) A qui?... Parli, home. Vol fe 'l favor d' explicarme aquesta endevinalla?

MIQ. Assentis, assentis y moderis! (*Fentlo assentar.*) Vosté deu venir resolt á rompre 'l compromís. Molt en rahó. Una noya que ha compromés la seva fama, no pot ser admesa dintre d' una familia respectable. Pero tot s' ha de fer ab espay.

PALAU Qué diu?... Una noya qu' ha compromés la seva fama! Ara 'l comenso á entendre, senyó diputat. Qué parla per la Margarideta?

MIQ. Qué diu?

PALAU (*Acostántseli y esforsant la veu.*) Si parla per la Margarideta.

MIQ. No cridi, no cridi. M' entero perfectament. Sí, senyor. Tot s' ha sapigut. Y per qui? Per boca del mateix pare, per la vía de don Eudalt, que creyentse qu' era un' altre la senyoreta casquivana y poch honesta que concurría á las citas ab un jove, á la misteriosa y mal reputada casa que tothom coneix.

PALAU Qué 'm diu, senyó diputat! qué m' innoval!

MIQ. Calma, calma! Li solícito la calma.

PALAU (*Acostántseli.*) Pero, aixó es vritat? Es possible aixó que 'm diu?

MIQ. Ja li dich que aquí ho hem escoltat tots de la mateixa boca de don Eudalt.

PALAU Es dir qu' aixó es lo que hi ha! Es dir que ara resulta que la noya virtuosa es una aixelabrada y deshonesta! Quina nora 'm ficaba á casa! No senyor. No hi ha res de lo dit. Jo li dono las gracias per la manera diplomática y delicada ab que vosté ha sapigut darmé la mala noticia; pero no hi ha calma que valgui. A casa s' han guardat sempre las bonas costums; á casa meua s' hi entra per una portalada alta y espayosa que sempre está oberta de bat á bat; no hi ha

porta falsa. Y tinch un nom respectat que may hi ha hagut necessitat de ficar-lo á la bugada, ni de dur-lo á ca'l *quita-manchas*. Fins som nobles, poch ó molt. Y no permetaré ara, qu' un matrimoni mal vist ^{em} nos fassi abaixar lo front, ni 'ns obligui á anar á casa nostra amagantnos per la dressera y no fent la via pe 'l camí ral.

MIQ. Si no te d' esplicarme res. Si li dich que ho sé tot, si ho sab tota la població, si hi ha hagut un escándol.

PALAU Ja ho crech, que queda trencat lo compromís! Trencat *in continenti*. Y m'alegro de lo que 'm diu del noy. Es fill de son pare... No espero sino que passi la porta don Eudalt, per despedirme d' ell resoltament, y demá al matí m' en torno cap á Barcelona. Aixó era un engany... Deixi qu' ell se presenti per aquella porta.

ESCENA XII

Dits, CRISTET, DON EUDALT

CRIST. Aquí 'l te, senyor Palau.

EUD. (*Dirigitse á Palau ab los brassos overts.*)
Oh, oh, oh! Qué diu aquest senyor?

PALAU Senyor don Eudalt, no es cas d' alegría. Acabo de saberho tot.

EUD. Cóm tot?

PALAU Tot! Y es inútil ditli... crech que 'm farà la justícia de suposar, qu' habentho sapigut tot, jo no puch permetrer que la filla de vosté entri á formar part de la meva familia.

CRIST. (*Bomba va! Lo negoci 's posa be!*)

EUD. (*Que ho ha sapigut tot! Valgam Deu! Jo qu' ho creya tot apagat!*) Qui li ha parlat?

PALAU Lo senyor.

EUD. Vosté, don Miquel?

MIQ. Recordis de qu' es pare, don Eudalt.

EUD. Qu' ha fet, D. Miquel! Pero, qué no ha sentit?

CRIST. Que te d' haber sentit, si es sort com una campana!

EUD. Aqueixa ha estat la causa, senyor Palau.

CRIST. Un colomí que volaba escapat.

EUD. Aquest home es sort, senyor Palau; sort com una paret mitjera. De lo contrari... escolti... de lo contrari hauria sentit lo que aquí s' ha parlat ara fa un' hora. Perque, tot es fals, jo he fet veure clar com la llum, que tot es falsíssim.

PALAU Qué li diré jo?

- EUD. La meya noya, no poder entrar á formar part d'una familia!... La meva Margarideta!... Vosté m'ha atravesat l'ánima, senyor Palau. No cregui res! li juro que no hi ha res! Pobreta! Ella difamada y despreciada d'una manera semblant!... (*Acostantse á la porta.*) Noyal... Margarida!... Vull que la vegi. Veyentla se 'n convencerá.
- MIQ. No perdi de vista...
- EUD. (*Ab rudesas.*) Deixim estar, don Miquel. (*Entra per la esquerra.*)
- MIQ. (*A Cristet.*) Qué potsé he comés alguna imprudencia?
- CRIST. Me sembla que sí.
- MIQ. Y per ço 'm respon ab tan mal modo? Que s'arregli. Jo 'm retiro y 'm rento las mans de tot. (*Se 'n vá ab aire grave y ofés.*)

ESCENA XIII

CRISTET, PALAU, DON EUDALT, *portant de la má á MARGARIDA.*

- EUD. Vina, filla, vina aquí.
- MAR. Pero, qué passa? (*Veyent á Pal.*) Ay! vosté?
- PALAU (*Sever.*) Deu la guard, Margarideta.
- MAR. (*Assombrada.*) Qué te?
- CRIST. Res; que ve á desfer la boda.
- MAR. La nostra?
- PALAU Sí, senyora. Es molt dolorós...
- MAR. Qu'he fet jo?... De qué m'acusen á mí? Ay, Salvi! ay, amor meu!... (*Desfeta en plors.*) Pare! (*Tirantse als brassos de don Eudalt.*)
- EUD. Se 'm morirá! Me la mata! (*Portantla á seurer.*) Assentat, filla.
- MAR. Pobre de mí!
- EUD. Cristet, feu lo favor... Teniula compte.
- CRIST. Prou. (*Acostantshi.*) Vaja, no plori, filla, que per tot hi ha un alivi.
- EUD. (*Agafant á Palau y portantlo apart.*) Va ser una calumnia. Una infame calumnia, que ja ha quedat desmentida.
- PALAU Pero ja corre. *Compro ja corre*
- EUD. No, jo l'he detinguda. Ningú la sab. Los que la van veurer neixer l'han vista morir aquí dintre mateix, y está ofegada.

ESCENA XIV

Dits, MARTÍ ab varios diaris

- MARTÍ Ahont es lo papá?...
- EUD. Qué vols?

- MARTÍ *Amigo*, ha fet un pá com unas hostias! Per qué m' ha segrestat la edició del diari? Per repartirla vosté?
- EUD. Cóm per repartirla?
- MARTÍ Tingui. Hi han embolicat tots los dulces que se 'n han endut d' aquí... No n' hi ha hagut mala escampada! Tothom llegeix l' article meu.
- EUD. Jesús!...
- PALAU Referent á la calumnia?
- EUD. Pero no ha eixit de la població. A vosté qué se li endona? Será una murmuració de vehins que quedarà aquí tancada.

ESCENA XV

Dits, QUIM ab un plech de periódichs ab faixa y varias cartas.

- QUIM Lo correu.
- EUD. Deixal aquí.
- QUIM Hi ha una carta pe 'l senyor Palau.
- EUD. (*Prenentla.*) Pórtala. ~~Tingui~~. (*Quim se 'n vá.*) (*Acostantsela al nas.*) Fa olor de mesch! (*Dant la carta á Palau.*) Si es servit.
- PALAU (*Mirant lo sello.*) De Figueras. Es de casa. (*La desclou y 'n treu un' altre carta; llegeix.*)
- EUD. (*Acostantse á Cristet.*) Fa olor de mesch!
- CRIST. Prou que 's repara.
- MARTÍ Jo m' en ocuparé ab lo número próxim. Embolicarhi dulces!
- PALAU (*Després de llegir.*) Veu com la calumnia, que vosté diu, no pot quedarse aquí tancada?
- EUD. Y donchs?
- PALAU Un anónim que s' ha rebut á casa, en lo qual explican tota la historia. Es dolorós, ho sento molt, pero 'm retiro, lo noy se 'n vindrá ab mí y aixó queda desfet, com si may en la vida 'ns haguessim vist.
- EUD. Escolti.
- PALAU Passihobe. (*Se 'n vá.*)
- MAR. Ay, pare! Jo 'm moro!
- MARTÍ Ja t' ho arreglaré jo, Margarida. (*Ab feresa*)
- MAR. Y ara, qué farém?
- EUD. No ho sé, filla. Jo ja 'm dono. Me pensaba haber extingit la olor del gra de mesch...
- CRIST. Y ja es á Figueras.
- EUD. A l' altre banda de Catalunya!

ACTE QUART

La escena torna á estar en la mateixa disposició que al principi del primer acte, menos lo quinqué que no hi es y 'ls altres llums que estan apagats.

ESCENA PRIMERA

CRISTET y QUIM, *que surt per la esquerra*

CRIST. Com está la senyoreta?

QUIM Ja 's va quedant mes descansada, y conto que no será res. Un petit accident. Lo que no se li acaba son las llágrimas.

CRIST. Ja la consolarém. Has dit á don Eudalt que jo desitjaba parlarli?

QUIM Diu que surt al moment.

CRIST. Viva! Ja 'l consolarém á n' éll també.

QUIM Diguéu que consolaréu á tothom.

CRIST. Sí, home, sí. No 't vaig dir que 'm veurias fet home?... Ja m' hi veuràs, ab faldons. Tu ves amanint tot lo teu acopi de cortesías.

QUIM No n' he fetas may gayres.

CRIST. Y recórdat de las meas ordres... Lo del tractament que m' has de dar.

QUIM Qué voleu l' ussia?

CRIST. Ja vindrà; per ara vosté.

QUIM Ja us ho diré. Sino que se m' hi gira la llengua.

CRIST. Ves, vesten á la cuyna á ferhi práctica. Escolta.

QUIM Qué hi ha?

CRIST. Encara guardas aquella carta?

QUIM Y donchs?... Aquí la tinch. (*Trayentla*)

CRIST. No; si ara no te 'n dono ni un quarto. Aquest mitj dia t' hi haurias pogut guanyar quatre duros. Ara ja es un paper mullat, perque tot lo que pot dir aquí dintre, fins

ho podria cridar lo nunci. Ves, que tinch de tenir una assentada ab don Eudalt.

QUIM Jo faré lo que m' han manat. Demá dematí á las nou, entrego la carta.

CRIST. Glorificat á matinas.

QUIM Adeu siau. (*Se 'n va pe 'l fondo.*)

ESCENA II

CRISTET, *aviat* DON EUDALT

CRIST. La boda desfeta, la noya despreciada, don Eudalt motxo y destarotat... Cristet, ets l' amo del terreno. Me sembla que ni sisquiera 't cal acabá l' espedient d' espropiació. Aixó ja son bens *mostrencos* que te 'ls pots ben quedar per tú. (*Mirant per la esquerra.*) Hola, ja ve nostramo. Per la senyal de la santa... (*Persignantse rápidamente.* Senyó arcalde, que travallem fi!

EUD. (*Per ia esquerra.*) Hola, Cristet! (*S' assenta preocupat y trist.*)

CRIST. Vaja, home, don Eudalt, no hi pensi.

EUD. Qué no hi pensi!... Me feu riurer, Cristet. Que no veyeu quina desgracia 'ns ha caigut á sobre? Y lo pitjó es que no tinch contra qui girarme. Soch jo, que 'm trovo ab tota aquesta trancadissa als peus y tinch de dir-me: Veus aixó? donchs ets tú, boig, ets tú, cap desbaratat, lo qui t' has entretingut á fer totas aquestas engrunas ab los teus dits.

CRIST. Y be, Mare de Dèu! Ja venen una pasta per afegir.

EUD. Sempre 's coneix. Una casa felís, una casa hont tots eran alegroys y contents. Donchs l' amo d' aquesta casa ha vist la desgracia que passaba pe 'l carré, l' ha cridada, li ha overt las portas de bat á bat y li ha dit: Entri, si es servida, qu' aquí la necessitem. Cristet, n' hi ha per tirá 'l barret al foch!

CRIST. Y aixó de la boda, está resoltament trencat?

EUD. Sí, Cristet. Ja veyeu quina deshonra. Qué farà aqueixa pobre criatura que no vey a en lo mon res mes que l' amor del seu Salvi?... Quina sort será la seva, desféntseli 'l casament per un motiu tant vergonyós.

CRIST. Sí... Lo qu' es aquesta guitarra, don Eudalt, ja la tenim ben aixafada. Ja sé qu' es aumentarli la pena y cregui que per remediari seria jo capás de sacrificar tot lo que

tinch... fins l' arcaldia de Sasgayolas... Vosté no 'm coneix á mí, ni la Margarideta tampoch... perque jo soch tot cor, don Eudalt; soch una criatura... soch un ángel... Pero per lo mateix, no vuy dirli una cosa per altra. La veritat es, que de tot aquest trágul, la seva filla n' ha surtit ben perjudicada; sense nuvi y sense...

EUD. Ja podeu dirho. Sense honra. Massa qu' ho sé.

CRIST. Sense bous y sense esquellas. Ab tot... encara... lo 'qu' es las esquellas, encara las pot trovar.

EUD. Qué voleu dir?

CRIST. Que 'm sembla qu' en aqueix llensol, encara podriam posarhi un pedás.

EUD. Un pedás de tot lo llensol.

CRIST. (*Assentantse al costat de don Eudalt.*) Miri, don Eudalt. En aquest mon, las cosas s' han d' examinar per tots los seus costats... Hi ha moneda que per la part de la cara, á vosté li sembla qu' es bona, y per la banda de la creu es per hont se li presenta esblanquehida; moltes vegadas es al cantell ahont te la nafra... Vegi, si se la te de mirar. Vuy dir, que moltes vegadas no es or tot lo que llú y quan se romp un tracte de matrimoni com aquest, qu' estava tan adelantat... sab que vol dir? Que no hi havia un verdader amor. En Salvi no estimaba á la Margarideta... hi era pe 'ls... pe 'ls quartos... perque vosté es rich, la noya no deixaba de portar un bon dot...

EUD. Vuit mil duros ara desseguida.

CRIST. (*Tira peixet!*)

EUD. Y quan jo faltés parts iguals ab son germá.

CRIST. Lo vil interés, don Eudalt. Aqueix xitxarel-lo, no 's casaba mes que pe 'l vil interés. Y la Margarideta mereix ser estimada d' un altre manera, ab afecte del cor... que surti d' aquí. Y ara mes que may... ara es quan te de demostrarse l' home que l' estima... Perque hi ha home que calla y te prudencia... y s' ha aguantat patint... Don Eudalt, patint lo set calzers de amadura... Qué no la casaria ab un home... de be... un home d' aqueixos que van ab lo cor á la má, qu' ara se 'n troban tant poch... Lo que 's diu, un home que se li presentés ben enamorat?

EUD. Oh, si 's presentés, prou!

CRIST. Donchs, escolti. Cert es, molt cert per des-

gracia, què la filla de vosté 's queda desconceptuada, que tothom la murmura y que las esplicacions que vosté ha dat, qui las creu, qui no las creu. Cert es també, que per casarse ara ab la Margarideta, 's necessita tenir un gran valor. Pero.. Ara jo no sé lo que vaig á fer... perque vaig á fer un pas... vaig á dir una espressió.

EUD. Digueula.

CRIST. Donchs... murmurada y tot, desgraciada, abatuda per la boda desfeta, la seva filla... si vosté me la dona jo l' arreplegaré.

EUD. (*Aixecantse airat.*) Qué diheu ara!... Vos arreplegar la meva filla!

CRIST. Que m' hi casaré. Jo so l' home enamorat de qui li parlaba.

EUD. Aixó us heu atrevit á pensar?...

CRIST. Qué 'n farà, si jo no m' hi caso?

EUD. Prou!... Ni tant, ni tant poch, Cristet. Encara no estem rebaixats en tanta de manera. Qu' esteu boig? qué no hi sou tot? La meva filla arribar a ser la vostra dona! Aixó no pot pas ser.

CRIST. Sí, que pot ser, que soch viudo.

EUD. Treyeusho del cap. Pero, com teniu atreviment?... Qué no heu pensat qui sou.

CRIST. No 'm desprecihi. Soch l' arcalde de Sasgayolas.

EUD. Aneu en nom de Dèu, Cristet. Us heu equivocat.

CRIST. Es dir, que no pot ser?

EUD. De cap de las maneras.

CRIST. Don Eudalt no s' arrebatí. Pensishi. Miri que de proporció com aquesta no se n' hi presentarà cap mes. Meditiu, prenguis temps. Jo encara no 'm dono per desnonat. Tingui calma y enteniment, y si de cas se determina á aceptar lo meu sacrifici, conti ab en Cristet.

EUD. Ja us he dit lo que fa al cas. Ahont s' es vist?... Deixeuho corre. Y si voleu que la nostra amistat no s' interrompi, no 'm parleu may mes de semblant bogeria. La noya casarse ab vos... Ave Maria!... Qué no ho veyeu, que no es de la vostra classe... que no me la fariau ditxosa?... Anem, Cristet; deixeus de semblants projectes y Dèu vos fassi bo. (*Se 'n va per 'l fondo.*)

ESCENA III

CRISTET, *aviat* MARGARIDETA

CRIST. (*Després de una pausa.*) Ara un altre home que no fos l' arcalde de Sasgayolas, ja pleitaria 'l ram y 's donaria per vensut. Donchs jo ara es quan m' hi engresco. Me surten grops; ara es quan jo apretaré 'l ribot. Que 'l jutge 'm falla que no, cap á la Audiencia. Que no trech res del pare; foch dret á la filla. Aqueixos vuit mil duros no m' escapan... Si quan aquest home 'ls ha anomenat, fins m' he tornat tot jo de pell de gallina. Res! Aquí 'm quedo sostenint lo siti, y te de caurer la plassa. Vaya si caurá! (*Se assenta á la dreta.*)

MAR. (*Per la esquerra.*) No puch dormir, no puch descansar... Per mí ja s' ha acabat lo repós!

CRIST. Margarideta?

MAR. Dèu lo quart. (*S' assenta á la dreta.*)

CRIST. (*Aixecantse.*) Qué tal? Ja 's va trovant mes aliviadeta?

MAR. Ay, no, Cristet!... Pero si en lo llit m' hi trobo com en un poltre...

CRIST. Mare de Dèu, Mare de Dèu! Ha d' estarshi; te de fer bondat.

MAR. M' he aixecat per sortir á buscar al papá.

CRIST. Y aixó?

MAR. Vuy parlar ab éll. Vuy que m' espliqui tot aixó.

CRIST. No, Margarideta.

MAR. Sí, sí; vuy que m' ho espliqui.

CRIST. Lo seu papá ha sortit ara mateix. Per cert que jo hi he tingut una conversa...

MAR. Aquí m' esperaré fins que torni.

CRIST. Be, pero no li preguntis.

MAR. Oh, sí! Vuy que 'm descubreixi 'l misteri d' aquets dolors. Perque jo 'm trovo com si m' atormentessin en las tenebras d' un calabosso. Me sento ferida y no sé la rahó, ni veig la má que 'm fereix, ni tampoch l' instrument ab que 'm martiritzan. No mes ploro, ploro y no tinch consol.

CRIST. Ay, senyor!... Pobre Margarideta.

MAR. Que 'm diguin que he fet, ó qu' es aquesta desgracia tant gran que m' ha caigut á sobre.

CRIST. No ho vulgui saber.

- MAR. Qué podria dir-mho vosté?
CRIST. Jo... prou ho sé tot, ben sapigut, pero deixim estar, no 'm pregui, no 'm miri, perque jo no tinch cor per resistirla.
- MAR. Ay, si 'm fes aquest favor!... Diguimho, parli; perque véurem aixís, tant castigada y no coneixen la culpa ó la injusticia, es una cosa que 'm faria tornar boja. Digui.
- CRIST. (*Afectant vacilació.*) Qué li digui?... No pot ser. Aixó de enemistar una filla ab lo seu pare...
- MAR. Ab lo meu pare?
CRIST. Sí, senyora. Ara ja he fet lo mal. No deya vosté que volia descobrir la má que la castigaba? Donchs aquesta má, es la del seu pare.
- MAR. Pero, com pot ser aixó?
CRIST. Jo li diré. Pero, per mor de Dèu, Margarideta!... Tot ve de la política. Don Eudalt va volguer perjudicar á un altra senyoreta... á la Barbereta Sumiller; y va referir aquí, devant de tothom, que la tal noya, ahí per ahí, á la tarde, habia tingut una cita sospitosa ab un home, á ca 'l Majoral.
- MAR. Y va dir aquesta mentida?
CRIST. Com se proposava ferir á l' altra... Ja veurá; l' home anaba dret.
- MAR. Era una calumnia.
CRIST. Aixó. Una calumnia; pero... sab?... ab totes las *campanillas* y tot l' escandol. Donchs quan ja va estar ben pastada y ben servida... per quin pensat y quin mal punt, no resulta que la noya qu' habia anat ahí á la tarde á ca 'l Majoral, era vosté!
- MAR. A comprarhi flors.
CRIST. Be, sí. Don Eudalt habia dit qu' aqueixa era l' excusa.
- MAR. Es dir, qu' en mí va recaure.
CRIST. Tota la calumnia entera y verdadera.
- MAR. Ay, Jesús, Dèu meu!... Pero 'l papá l' habia de desmentir.
CRIST. Ay! filla! Ja ha tractat de ferho, ja ha corregut, ja s' ha esgargamellat. No n' ha pogut sortir. Lo que colgaba per un cantó, li treya 'l cap per l' altre. Aixó de la calumnia, es una serpenteta que com mes fort vol subjectarla, ab mes facilitat se li esmuny.
- MAR. Ay!... (*Plora amargament.*)
CRIST. Dèu nos quart d' un ja está fet.
MAR. Es dir qu' en Salvi ha tingut rahó... rahó justa. Si jo ja ho deya!... Si en Salvi es un

caballer, y 'l seu pare un home honrat, que no m' haurian despreciat sense motiu?

CRIST. En Salvi no la estima.

MAR. En Salvi te rahó. Com s'ha de casar ab mí, si soch una dona despreciada, vilipendiada, murmurada per la llengua de tothom?... Y pe 'l meu pare!... Véurem abatuda, escupida, condemnada á mort... perque 'm moriré... sense l' amor de 'n Salvi 'm moriré... Véurem aixís per causa del meu pare!... Ay, Salvi meu!... Ay, pare!... Pobre de mí!

CRIST. Escolti.

MAR. No 'm digui res. Deixim plorar. (*Plora amargament; Cristet se separa. Pausa. Després d' ella Cristet se torna á acostar.*)

CRIST. No plori.

MAR. Ara, sempre... tota la vida!

CRIST. Al contrari; vosté ara ho tindria de pendre á punt. Que 'n Salvi la deixa; donchs vosté deixar-lo á n' éll. Que la gent la murmura, donchs de frente, á embestir la murmuració. Qué 's pensa que no hi ha al mon, qui la estimi tant com pogués estimarla en Salvi?... Més, perque l' amor que no surt, que no respira, que va per sota 'l cor, lo dia que pot treure 'l cap, no hi ha pas sacrifici, que no hi estigui prompte.

MAR. Qué diu?

CRIST. Dich que sí, que vosté es una noya que 's troba molt rebaixada.

MAR. En la més gran ignominia!

CRIST. Pero si vosté volgués aixecarse, fer la vergonya á la gent, passejarse ben orgullosa, agafada al bras d' un home... aquest home potsé no es gaire lluny de vosté.

MAR. Un home!

CRIST. (*Amorós.*) Margaridoya!

MAR. No 'm digui aquest nom.

CRIST. Déiximeli dir!... Perque ara ja ha arribat l' hora; perque aquest home, Margaridoya, es en Cristet... lo pobre Cristet, que te las alas del cor arrencadas de la passió d' ánima qu' ha cuidat á sufrir. Jo l' estimo molt, Margarideta; jo la trauré al mon, y pobre del que me la malmiri. Será arcaldesa de Sasgayolas.

MAR. No, no, Cristet.

CRIST. D' aquí vuit dias ja durá 'l meu nom. No mes obri la boca, per dirme que 's vol casá ab mí...

ESCENA IV

Dits y DON EUDALT

- EUD. No l' obrirá la boca per dirvos aixó.
CRIST. (Vatúa l' estra! D' hont surt ara 'l sogre?)
EUD. Ja us he dit lo que feya al cas.
CRIST. Es que jo ara parlaba ab ella.
EUD. Es inútil. Qu' us penseu qu' aixó es una mesa de eleccions, qu' hi teniu de guanyar á tota costa?
CRIST. Encara no som allá hont anem.
EUD. (*Formalisantse.*) Senyó arcaide de Sasgayolas, feu lo favor d' anausen d' aquí.
CRIST. Está molt be. Ja 'm retiro. Pero escoltin... Home, quatre paraulas!... Ja veu si me n' he sentit de desprecio; donchs jo no 'm dono per agraviat. Per una aurella m' ha entrat y per l' altra m' ha surtit. Saben perque? Perque tinch cor, perque 'ls estimo. Ara están trastornats y no tenen la rahó clara. Ja tornaré. Enrahóninse las sevas cosas, meditin, garbéllintho tot be. Y si 's determinan á aceptar la proposta de 'n Cristet, en Cristet no estará may de juntar tot lo que te ab lo que li porti la Margarideta, per cumplir la paraula qu' aquí ha deixat anar. Pénsinho, refrédinse, que ja ho acceptarán. Si no tenen altre remey!
EUD. Aneusen!
CRIST. Estiguin bons. (*Desde la porta.*) Ah, escolti!
EUD. Qué hi ha?
CRIST. La noya ja ho sab tot.
EUD. Qu' heu fet, estrafalari!
CRIST. Vosté decideixi. Ja tornaré. (*S' en va pe 'l fondo.*)

ESCENA V

MARGARIDA y DON EUDALT

- EUD. (*Aturat prop de la porta, aterrat.*) Li ha dit tot!... Es dir, que no puch mirar de frente á la meva filla. Fará be, pobreta, si m' aburreix.
MAR. (*Que fins ara ha estat plorant, aixecantse y dirigintse á don Eudalt.*) Papá!
EUD. Perdónam, filla meva!

- MAR. Ja sé qu' es ignocent de tot lo mal. (*Abrasantlo.*)
- EUD. No; ignocent, no.
- MAR. No volia pas difamarme á mí. Y sobre tot, jo so la seva filla, y no 'm pertoca jutjarlo... Alabat siga Dèu!... La desgracia ja es á casa, la meva felicitat ja está perduda... Parlém de lo que hem de ter.
- EUD. Fugirém de aquesta població.
- MAR. No, papá. Jo vuy ficarme en un convent.
- EUD. Tú, en un convent!
- MAR. Sí, y com més aviat millor.
- EUD. Jo he fet lo mal; just es que jo 'l pagui. Seré un exemple per las malas llenguas.

ESCENA VI

Va fentse fosch

Dits, MARTÍ

- MARTÍ M' alegre de trobarlos plegats.
- EUD. Qué vols, noy?
- MARTÍ (*Sempre ab actitud exagerada.*) Hem de tenir una conversa solemne.
- EUD. Home, fesme la caritat de no venirme á amohinar!
- MARTÍ Hem de celebrar un consell de familia. Prengui asiento. Vosté es lo president.
- EUD. Dítxos tu, que sempre estás per orgas! Qué vols, vaja, que vols? (*S' assenta.*)
- MARTÍ (*Després d' assentarse també.*) «Pido la palabra.»
- EUD. Vaja, enrahona y déixat de canteulas!
- MARTÍ Jo vinch aquí á manifestar, qu' he pres una resolució molt seria é irrevocable. Me retiro de la familia, m' en vaig á Madrid.
- EUD. Qué 't retiras!
- MARTÍ De la familia, sí senyor. La nostra casa está deshonorada; hem perdut lo concepte devant de tota la població. Veig qu' es impossible seguir batentse contra la opinió pública; la noya es tinguda aquí com una pobre cosa...
- MAR. Martí!
- MARTÍ Será tan mentida com vulguis, pero no 's pot demostrar. No sabs alló de la *mujer de César*? *No basta ser honrada; también hay que parecerlo.* Ab aixó, publicaré l' últim número de la *Trompa Intrépida*, me despediré explicant los tristos, pero dignes mo-

tius de la meva retirada, y m' en vaig de aquesta terra per no tornarhi may més.

EUD. Es dir que tu també 'm deixas?

MARTÍ Hi estich resolt. M' en vaig á viurer exclusivament per l' idea.

EUD. Vèsten en nom de Deu. Es la única vegada que 't veig ab rahó.

ESCENA VII

Dits, DON MEDÍ pe 'l fondo

MEDÍ Qué diuhen, qué diuhen per aquesta casa?

EUD. Hola, don Medí.

MEDÍ Los veig trastornats. Ho trovo molt just. Quina desgracia, quina desgracia! No 's parla de res més en aquesta ciutat. Y encara... ¡si tothom los compadís com jo, que 'ls compadeixo profundament!... Pero n' hi ha que se 'n alegran; ¿ho creuran? Hi ha infames que se 'n alegran.

EUD. Prou; don Medí, prou.

MEDÍ Sí; parlém d' altre cosa. He vingut ab l' objecte de distreurels una estona. Sab que 'l diputat se 'ns ne va demá al matí?

MARTÍ També m' en vaig jo un d' aquets días.

EUD. Que se 'n vagi quan vulga; ell no hagués vingut may.

ESCENA VIII

Dits, QUIM ab lo quinqué encès

QUIM Qué no volen llum?

EUD. Déixal aquí.

QUIM Qu' encench las velas y poso las taulas?

EUD. No, avuy no.

QUIM Está molt be. Com que ja es l' hora de la tertulia. (*Se 'n vá.*)

EUD. La tertulia! Ara sí qu' es ben acabada. Vol jugar que avuy no vindrá ningú?

MEDÍ Qué diu qu' avuy no hi ha la tertulia?

EUD. Si fôra inútil! Si no vindrán!

MARTÍ Son rastres! Lo sol ponent, ningú 'l busca per escalfars' hi.

MEDÍ Home, 'm contraria, porque justament á la tertulia de vosté jo hi tenia avuy una cita. Y que no dubto que debia ser per una cosa delicada.

EUD. Y la tenia aquí?

MEDÍ Ja m' ha despertat l' atenció, pero com que

un no sab... Tingui, es una esquila de don Salvi. (*Trayentla.*)

MARJA

De 'n Salvi?

EUD.

De 'n Salvi, diu?

MEDÍ

Aquí la tenen. «Muy señor mío: suplico á V. que esta noche no deje de concurrir á la tertulia de don Eudaldo, pues la presencia de V. en ella me será de suma importancia. Suyo afectísimo seguro servidor.— Salvio Palau.»

EUD.

Que no provi de posar los peus á casa!

MAR.

Sí, papá! No li tanqui la porta.

EUD.

Pero, qué podém esperarne?

MAR.

Jo 'l veurè.

MARTÍ

Es que si ve á complaurers en insultarnos, jo li clavaré un tiro.

MAR.

Deixeulo entrar.

ESCENA IX

Dits, DON NICOLAU y varis concurrents á la tertulia.

NIC.

Qu' es aixó, qué 's prepara avuy aquí? qué 's prepara?

EUD.

Qué pregunta, don Nicolau?

NIC.

Tots venim preguntant que te d' haverhi, perque se 'ns han passat invitacions.

MARTÍ

A vostés també?

MAR.

Y també de 'n Salvi?

NIC.

Sí, senyora. (*Trayent una esquila.*) «Muy señor mío...»

MEDÍ

Ja' la sabem.

EUD.

Y 'ls senyors també l' han rebudà?

NIC.

Tots los que son aquí. (*Los circunstants ensenyan cada un una esquila.*)

EUD.

Séntintse, acomódintse. (Qué será aixó?)

MAR.

Qué 's deu propósar?

EUD.

Quim! (*Quim surt.*) Encent los llums. (*Quim ho fa y se 'n torna.*) Veyam si se 'ns prepara un altre disgust.

MEDÍ

Jo 'm pensaba que la cita era á mí tot sol. (*A Martí.*) Me temo que aquest xicot vol venir á fe un cop de cap.

MARTÍ

Li pegaré un tiro. Oy, que si ve á recalcar-se, aquí 'l deixò sech. (*Mentrestant van entrant los concurrents á la tertulia fins á serhi tots; se saludan, forman grupos, se ensenyan las esquelas, etc., etc.*)

NIC.

També ha rebut esquila 'l diputat.

MEDÍ

Tothom, vaja!

- MARTÍ Aixó es un complot.
MAR. (Qué deu voler en Salvi?... Qué es deu proposar?)
EUD. Es dir, que fins don Miquel?
NIC. Sí, senyor. Ara venia; ara, al cassino, ha dit que comensessim á passar.
MEDÍ Y que no s' hi ha entretingut gaire. Aquí 'l tenim, acompanyat de D. Sever.

ECENA X

Dits, DON MIQUEL, DON SEVER, altres senyors

- MIQ. *Señores.*
EUD. Entri, entri, don Miquel.
SEVER Dèu los quart. Veig que tothom acut á la cita.
MIQ. Encara que vivament ressentit per la escena d' aquesta tarde, tot ho dono al olvit... al olvit mes *profundo* y al mes *profundo*... olvit, en atenció á la desventura del nostre amic particular y polítich.
EUD. No; polítich, no. Estich desautorisat, y 'm retiro.
MIQ. He rebut aquesta esquila particularment dirigida á mí, sens dupte considerant lo meu càrrech de diputat; en ella se solicita la meva assistencia en aquest lloch, y jo preveyent que 's pugui promouner un altre conflicte, vinch per si es necessari que jo ho torni á arreglar.
EUD. No!... Suceheixi lo que suceheixi, don Miquel.
MIQ. Com diu?
EUD. Que no 's fiqui á arreglar res!
MIQ. Descansi, que jo vinch precisament per estar en tot.
MEDÍ (*Cridant.*) Diu que no!... Que li suplica que no 's fiqui en res.
MIQ. Ah! jo respondré segons lo que sentiré.
SEVER (*Mirant pe 'l balcó.*) Lo pare del nuvi.
MEDÍ Del ex-nuvi.
MAR. Ve tot sol?
SEVER Tot sol s' ha ficat á la porta.
MAR. No ve en Salvi?
MARTÍ En Salvi deu enviarlo. Mes li val, perque si ve ell, no m' hauria pogut contenir.
EUD. Ara sabrém lo que tot aixó significa. Lo senyor Palau 'ns ho explicarà.

ESCENA XI

Dits, y SENYOR PALAU

- PALAU Dèu los quart.
EUD. Vingui, si es servit, vingui y esplíquins.
PALAU Es inútil que 'm preguntin, perque no 'ls puch explicar res. No sé lo que 'l meu fill se proposa, puig ell fins ignora que te de trovarme entre vostés. No m' ha ^{estat} compte de cap propòsit. He sabut per casualitat lo de las esquelas y he vingut.
MEDÍ Aixó ja 's va fent misterió.
EUD. Y temible.
MARTÍ Y també perillós.
MAR. (Jo estich ab la sanch glassada!)
MIQ. Lo senyor ve en nom del seu fill?...
PALAU Acabo de dir que no.
MIQ. Com?
PALAU Que no! (*Cridant.*)
MEDÍ Que no!
MIQ. Ah, que no! *Bravo, bravo.* Perfectament.
PALAU Ab tot, dech dir lo que calculo. Me temo que 'l noy... Ell es molt sentit, es arrebatat. Y 'm temo qu' ofés per lo qu' ell considera una burla qu' ha sufert en aquesta casa... me temo que no 's propossi fer alguna escena ruidosa. La evitarém. Aquest es lo motiu perque ~~soch~~ ^{soch} aquí.
MARTÍ També hi soch jo, disposat á tot.
EUD. Sí, sobre tot que no 'm maltracti la noya.
MAR. (Tremolo com la fulla al arbre.)
MIQ. Aqueix vici de dirho tot en veu tant baixa!... Ja no m' entero de res.

ESCENA XII

SALVI, *seguit de* CRISTET

- SALVI Molt bona nit y bon hora.
MAR. (Ay!... Es éll.)
CRIST. Santa nit.
MEDÍ També habeu rebut esquela?
CRIST. No, pero l' he trobat y m' ha fet venir.
MEDÍ Vejam que será aixó quan será cuit.
CRIST. L' he vist molt serio, y 'm sembla que porta malas intencions.
SALVI (*Qu' ha anat saludant á tothom, arriuant ara á don Eudalt.*) Com está, don Eudalt?
EUD. Ja ho pots veure.
SALVI Hola, Martí. Y tú, Margarideta?
MAR. (*Turbada.*) Be...

- CRIST. (*Baix á Margarideta.*) Ja no li diu Margaridoya.
- PALAU (*A Salvi.*) Noy, ^{tinges} ten compte ab lo que fas. Sigas dú, pero cortés.
- SALVI No tingui por.
- PALAU Es que jo ^{soch} aquí.
- EUD. Vaja, aquí tens á tothom. Tu dirás, perque 'ls has fet venir.
- SALVI Dono las gracias á tots, perque han tingut la bondat d' accedir á la meva instancia, y 'ls prego al mateix temps que 'm dispensin per la forma vaga ab que 'ls he citat. (*Ab intenció.*) Si 'ls hagués dit lo que 'm proposaba, era probable que tothom hagués deixat de venir. (*Mohiment en tothom.*) No s' alarmin. Estich molt lluny de las intencions que 'm suposan. No t' espantis Margarida, no 't sulfuris Martinet; ni vosté, don Eudalt se posi en quimera. Tranquilisistis vosté, pare, que no tindrà de representar la escena del barítono de *La Traviata*. No 's prepari á cantar la «dove il mio figliò», perque no vinch á tirar cap bossa als peus de ningú, ni porto cap pensament de que 's produheixi aquí un pas de drama. Escóltintme. Vostés han assistit al naixement de las murmuracions que corren sobre aquesta noya.
- MAR. Salvi!
- SALVI Vostés saben com s' ha propagat la seva difamació.
- MEDÍ Com la olor del mesch.
- SALVI Lo meu pare ha trencat avuy lo compromís de boda que ab mí tenia. No pot estar mes abatuda.
- MARTÍ Alerta, Salvi.
- SALVI Es vritat ó no?
- MEDÍ Ne fa massa.
- EUD. Tennes pietat.
- SALVI Díguinme si hi pot haber una noya mes abatuda.
- CRIST. Encara te qui tregui la cara per ella.
- SALVI No us necessita á vos, senyó arcalde de Sagayolas.
- CRIST. Tinch dret á defensarla, perque aquesta noya, si ella vol será...
- SALVI (*Agasant la mà de Margarideta y apoyantli en son bras.*) Será la meva esposa.
- MAR. Salvi!
- EUD. Será possible?
- SALVI La meva esposa. No la veuhen del meu bras?

- CRIST. (Ara sí que m' ha partit.)
MARTÍ Tócala, Salvi. (*Dantli la má.*)
MIQ. Qu' es, qu' es?
EUD. Res, déixiho estar. Vosté no s' emboliqui ab res.
- SALVI Pobreta! Te he fet sufrir molta amargura, ¿no es vritat? Es qu' aquesta senyoreta, ahí per ahí, poch avans de veurers acusada, m' havia dit una cosa que 'm va omplir de preocupació. Me va dir que tenia por de que jo no la estimaba, que 'm casaba ab ella per recurs y qu' aquesta rateta li mossegaba 'l cor y no la deixaria ser ben ditxosa. Tu 't recordas que m' ho vas dir? Jo 't vaig prometre que 't donaria una prova y te la he donada. No podia caurer sobre 'l teu front, una acusació ab més apariencias de vritat. Lo teu pare mateix te deshonoraba; has passat vint y quatre horas sent objecte del vilipendi de tothom. Donchs, be; jo no he cregut ni per un moment una sola paraula de aqueixa calumnia; jo t' he donat refugi aquí dins, Margarida. Pero he volgut que vegesses, pobreta, qu' era 'l meu un convenciment del cor; que creya en la teva puresa com se creu en Deu, sense provas, sense investigacions, sense dependencia de cap exterioritat. Per ço vaig tancar-me en lo silenci y en la reserva; per ço he fugit d' escoltar tota explicació. Si jo ja sabia qu' eras un àngel, qui m' ho tenia de demostrar. Ara es quan parlo, ara que la calumnia te tenia ja caiguda, agonitzant, prompte á enterrarte en la fossa del desconcepte y sota un epitafi de vilipendi, ara es quan jo, que no he sentit res, jo que no he explorat res, jo que no he rebut cap prova de la teva virtut immaculada, vinch á aixecarte d' aqueix abisme, á darte 'l meu nom, á ferte ma esposa y á preguntarte, Margarida meva, si creus ara en la certesa y en la fermesa del meu amor.
- MAR. Oh, sí, Salvi!
EUD. Gracias, fill meu.
PALAU Es un fill que no me 'l mereixo.
SALVI Aixó era, senyors, lo que volia que 'm sentissen dir.
SEVER Oh, may habiam cregut que la Margarideta...
NIC. Ja la vindrán á veurer las meas noyas.
SALVI Y ara, don Eudalt, si 'm vol creurer fassi neteja. Digui á n' aquest arcalde que se 'n vagi al carrer!

- CRIST. Jo?
- SALVI Sí, vos, senyó brétol, que vau escriure un anónim á Figueras conspirant contra nosaltres.
- EUD. Aquell anónim? Vetaquí perque feya olor de mesch.
- SALVI Com que l'habia escrit sobre d'aquesta taula. No ho negueu que se us coneix la lletra.
- CRIST. Y vosté, qué hi ha escrit sobre d'aquesta taula? Perque ara entro jo, ja que 'm punxan. Tot lo que 'l senyor ha dit. es fals. Quan s' ha adonat del dot que perdia, es quan se n' ha tornat enrera. Y la prova, qu' aquesta tarde ha escrit aquí una carta de despedida.
- MAR. Una carta?
- CRIST. En Quim la te.
- SALVI (*Ab sorna.*) Quim!

ESCENA ÚLTIMA

Dits, QUIM

- QUIM Qué mana?
- SALVI La carta que t' he donat avuy al mitj dia.
- QUIM Si es servit. (*Li dona.*)
- SALVI T' he escrit anticipadament tot lo que 'm proposaba, perqué ningú 't pogués fer pensar que jo m' arrepentia a última hora. Llegeix. (*Li dona la carta overta.*)
- MAR. (*Llegint.*) Es veritat. (*Don Eudalt y demés prenen la carta y llegeixen.*)
- EUD. Es veritat.
- SALVI (*A Cristet.*) Ja esteu servit.
- MIQ. (*A Medi y Martí.*) Es dir, que 'l jove passa bonament per tot...
- MARTÍ No, home, nó! (*Cridant.*) Es un jove molt digne!
- MIQ. Donchs no m' he enterat de res.
- MAR. Salvi!
- SALVI Ara tornaré á dirte Margaridoya, y 't rodejaré d' amor per defensarte de cap més calumnia. Mes si las malas llenguas no s'aturan y 's disparan per infamarte, no tremolis, ni vacilis. Dintre del meu cor tindrás abrigh y defensa, que si be es vritat que ab un grá de mesch pot infestarse tot Catalunya, sempre hi ha un recó, aquest hont guardo ta imatge, en lo qual no pot entrarhi ni una partícula del grá de mesch.

UN LLIBRE ABSOLUTAMENT IN-
DISPENSABLE ALS AFICIONATS

Catàleg d'Obres Teatral Catalanes

4.000 títols entre drames, comèdies, sainets, diàlegs,
monòlegs i sarsueles. Teatre d'infants i el més extens

REPERTORI SENSE DONES

A cada obra es detalla el nombre de personatges, homes i dones; si
escrita en vers o prosa; si és còmica o dramàtica

**Vegeu les seccions
que conté el Catàleg**

-
- Obres en dos, tres o més actes, amb una o més dones.
  - Obres líriques en dos, tres o més actes, amb una o més dones.
  - Obres en un acte, amb una o més dones.
  - Obres líriques en un acte, amb una o més dones.
  - Obres en dos, tres o més actes, sense dones.
  - Obres líriques en dos, tres o més actes, sense dones.
  - Obres en un acte, sense dones.
  - Obres líriques en un acte, sense dones.
  - Monòlegs per a home.
  - Monòlegs per a dona.
  - Teatre d'infants en un o més actes.
  - Monòlegs per a nois.
  - Monòlegs per a noies.

Un volum d'unes 150 pàgines, 2 pessetes

Els qui vulguin rebre'l per correu, hauran d'afegir 0'40 pts, per al fran-
queig certificat

Llibreria i Arxiu Teatral Millà

Carrer de Sant Pau, 21

BARCELONA